

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Α

1.

- 1 Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος· ἐπεὶ δὲ ἡσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπόπτει τελευτῆν τοῦ βίου, ἐβούλετο τῷ
- 2 παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρῶν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων ὅσοι ἐς Καστωλοῦ πεδίου ἀδροίζονται. ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὀπίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν
- 3 Ξερίαν Παρράσιον. ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ. ὁ δὲ

Onenigheid tussen Cyrus en Artaxerxes na de dood van Darius.

1. **Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος:** de vraag of dit een genit. poss. is of een genit. originis is irrelevant; de betekenis v.d. zin is 'D. en P. kregen twee zoons'. — **γίνονται:** 'werden geboren'; praes. hist. — **ἡσθένει:** 'ziek was', v. ἀσθενέω - zwak / ziek zijn. — **ὑπόπτει:** v. ὑποπτέω - vermoeden. — **ἐβούλετο... παρεῖναι:** acc. cum inf. afh. v. ἐβούλετο. 2. **παρῶν ἐτύγχανε:** 'was toevallig aanwezig'; τυγχάνω + part. - toevallig iets doen. **μεταπέμπεται:** praes. hist. 'ontbood'. — **ἀπὸ τῆς ἀρχῆς:** 'uit het district'; ἀρχή - 1. begin; 2. heerschappij, rijk, ambtsgebied. — **σατράπην:** satraap, gouverneur, stadhouder (van een Perzisch district). — **στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε:** onderdeel van de met ἧς ingeleide relatieve bijzin; vertaal dus 'en waar hij hem...'. — **στρατηγὸν:** - strateeg, veldheer, generaal. — **ἀπέδειξε:** aor. v. ἀποδείκνυμι - aanwijzen, aanstellen. **ἀδροίζονται:** 'samenkomen'. — **ἀναβαίνει:** 'reist naar het binnenland' (van Azië). — **λαβὼν:** 'genomen hebbende', evenals ἔχων vaak te vertalen met 'met'. — **ὡς φίλον:** 'als vriend'; ὡς geeft vaak een subjectieve reden aan 'omdat naar hij veronderstelde'. — **Ἑλλήνων... ὀπίτας:** gen. part. 'Griekse hoplieten'. — **ἄρχοντα... Ξερίαν:** obj. v. ἔχων, 'en met als hun aanvoerder X.'. 3. **κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν:** lett. 'zich had gevestigd in het koningschap', vert. 'de troon had bestegen'. — **διαβάλλει:** praes. hist. 'belasterde'. — **ὡς ἐπιβουλεύει:** optat. obl. met subjectieve kleuring; 'volgens Tissaphernes stond Cyrus Artaxerxes naar het leven'; ἐπιβουλεύω τιμ - iem. belagen, naar het leven staan.

πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

- 4 Ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεῖς, βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλά, ἣν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρούσατις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύ-
5 οντα Ἄρταξέρξην. ὅστις δ' ἀφικνεῖτο τῶν παρὰ βασιλείως πρὸς αὐτὸν πάντα οὕτω διατιθεῖς ἀπεπέμπετο ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ
6 εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ. τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροισεν ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρουπτόμενος, ὅπως ὅτι ἀπαρασκευότατον λάβοι βασιλέα.

Ὡδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογὴν. ὁπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρους ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρους τὸ ἀρχαῖον ἐκ

Heimelijke voorbereidingen van Cyrus voor een aanval op Artaxerxes.

Het werven van Griekse troepen in Ionië.

3. *συλλαμβάνει*: 'nam gevangen'. — *ὡς ἀποκτενῶν*: 'om <hem> te doden'; ὡς + part. fut. 'om te...'. — *ἐξαιτησαμένη*: 'zijn vrijlating verzocht hebbende'. 4. *βουλεύεται*: 'beraadslaagde'. — *ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται*: het verbum in finale bijzinnen (ingeleid door ὡς of ὅπως) afhankelijk van verba curandi (in dit geval *βουλεύεται*) staat doorgaans in de ind. fut. — *ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ*: 'in de macht van zijn broer'. — *ἣν δύνηται*: conj. generalis. — *ὑπῆρχε*: *ὑπάρχω τινι* - iem. helpen. 5. *ἀφικνεῖτο*: je zou hier een opt. iterat. verwachten, *ἀφικνοῖτο*. — *τῶν παρὰ βασιλείως*: 'uit de omgeving van de koning'; τῶν is gen. part. — *πάντας*: = *τούτους πάντας*. — *οὕτω διατιθεῖς ἀπεπέμπετο*: 'liet hij weer gaan in een zodanige dispositie / stemming / gezindheid gebracht'. — *ἐπεμελεῖτο*: c. genit. 'zorgde voor'. — *ὡς... εἴησαν*: finale bijzinnen hebben conj. na hoofdtijd in de hoofdzin en optat. na hist. tijd in de hoofdzin. — *εὐνοϊκῶς ἔχοιεν*: *ἔχειν* + adv. = *εἶναι* + adj. 6. *ἐπικρουπτόμενος*: 'in het geheim'. *συλλογὴν*: - verzameling, lichtung. — *φυλακὰς*: - wachtposten, garnizoens*. — *ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρους*: 'omdat volgens hem Tissaphernes een bedreiging vormde'; aan een causale genit. absol. gaat vaak ὡς vooraf als de causa subjectief is.

βασιλέως δεδομένοι, τότε δὲ ἀφειστήκησαν πρὸς Κῦρον
 7 πᾶσαι πλὴν Μιλήτου· ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρνης προαι-
 σδόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους ἀποστῆναι πρὸς
 Κῦρον, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ
 Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στρατεύμα
 ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ
 ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπωκότας. καὶ αὕτη αὖ ἄλλη
 8 πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν στρατεύμα. πρὸς δὲ
 βασιλέα πέμπων ἡξίου ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ δοθῆναι οἱ
 ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρνην ἄρχειν αὐτῶν,
 καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τὴν
 μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλήν οὐκ ἠσθάνετο, Τισσαφέρνει δ'
 ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν·
 ὥστε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος
 ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν
 πόλεων ὢν Τισσαφέρνους ἐτύγγανεν ἔχων.

7. **προαισδόμενος... βουλευομένους:** van *προαισδόμενος* is een acc. cum part. (*βουλευομένους*) afhankelijk, waarbij de acc. (*Μιλήσιους*) is weggelaten omdat door *ἐν Μιλήτῳ* aan het begin van de zin duidelijk is dat zij het logisch subject zijn van *βουλευομένους; ἀποστῆναι* vormt de inhoud van het *βουλεύεσθαι*, 'dat zij plannen maakten om af te vallen'. — **τὰ αὐτὰ ταῦτα:** 'hetzelfde' als de andere Ionische steden. — **ἀποστῆναι:** exegetische infinitivus. — **τοὺς φεύγοντας:** 'de ballingen'. — **ἐπειρᾶτο κατάγειν:** 'hij probeerde terug te brengen'. — **ἄλλη πρόφασις:** 'een ander voorwendsel'; wonderlijk, want uit het voorafgaande is duidelijk geworden dat Cyrus een leger opbouwt met het doel zijn broer Artaxerxes van de Perzische troon te stoten en een ander voorwendsel voor zijn militaire bedrijvigheid dan zijn oorlog met Tissaphernes, zijn collega-satraap in Klein-Azië, is niet genoemd. 8. **ἄρχειν:** inf. finalis. — **ὥστε!... ἠσθάνετο:** ὥστε met indicativus: consecutieve bijzijn met feitelijk gevolg; als het gevolg in de eerste plaats bedoeld is wordt de infin. gebruikt. **πολεμοῦντα:** causaal partic. — **αὐτὸν:** Cyrus. — **ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν:** 'geld besteden aan militaire operaties'. — **ὥστε οὐδὲν ἤχθετο:** 'zodat hij geen bezwaar had'. — **ὢν Τισσαφέρνους ἐτύγγανεν ἔχων:** 'die hij nu eenmaal in bezit had, ofschoon ze aan Tissaphernes toebehoorden'; indien men met sommige edd. *Τισσαφέρνης* leest, vertale men 'die eigenlijk toebehoorden aan Tissaphernes'. — **ὢν:** i.p.v. ἕξ attractie (het verschijnsel dat het relativum niet de naamval heeft behorende bij zijn

- 9 Ἄλλο δὲ στράτευμα αὐτῷ συνελέγετο ἐν Χερρόνῃσιν τῇ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φυγὰς ἦν· τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικοὺς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρόνῃσου ὀρμώμενος τοῖς Θραξί τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησποντον οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας· ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἐκοῦσαι. τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στράτευμα. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ξένος ὢν ἐτύγχανεν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτως περιγεγόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἕξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλύσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλευέσθαι. οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον
- 11 στράτευμα. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιωτίον ξένον ὄντα ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς ἐς Πισιδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφά-

Griekse aanvoerders brengen troepen bijeen.

functie in de relatieve bijzin, maar de naamval van het antecedent).

9. κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου: 'tegenover Abydus' (aan de Hellespont). τούτῳ συγγενόμενος: 'met hem een ontmoeting gehad hebbende'. — ὑπὲρ Ἑλλησποντον: 'ten noorden van de Hellespont' of 'over de Hellespont'? ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας: 'hij hielp de Grieken'. — αὐτῷ: 'te zijnen behoeve', 'ten behoeve van Cyrus'; degene voor wie iets verborgen blijft, aan wie iets ontgaat, staat bij λανθάνειν altijd in de accusativus; overigens is degene die er niets van merkt in dit geval eveneens Cyrus die niet hoeft te betalen. Dat doen de Griekse steden aan de Hellespont. 10. ἀντιστασιωτῶν: 'politieke tegenstanders'. — εἰς δισχιλίους ξένους: 'ongeveer 2.000 huurlingen'. — καταλύσαι: 'vrede sluiten'. — συμβουλευέσθαι: συμβουλεύομαι - overleggen. 11. ὅτι πλείστους: 'zo veel mogelijk'. πράγματα παρεχόντων: πράγματα παρέχειν - moeilijkheden / last veroorzaken.

λιον καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιόν, ξένους ὄντας καὶ τούτους,
ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς
πολεμήσων Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τοῖς Μιλησίων.
καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

2.

- 1 Ἐπεὶ δ' ἐδόκει ἤδη πορεύεσθαι αὐτῷ ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποίητο ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικόν. ἐνταῦθα καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἤκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα καὶ τῷ Ἀριστίπῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενία τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἤκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους πλὴν ὅπόσοι ἱκανοὶ
- 2 ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσεσθαι πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. οἱ δὲ ἠδέως ἐπέιδοντο· ἐπίστευον
- 3 γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεις. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις ὀπλίτας εἰς τετρακισχιλίους, Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὀπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος ὀπλίτας ἔχων χιλίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιοὺς ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους, Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστάς ἔχων παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων.
- 4 Οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἠγησάμενος εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ

De Griekse en Perzische troepen komen in Sardis bijeen.

Tissaphernes gaat Artaxerxes waarschuwen.

1. **βαρβαρικόν...** Ἑλληνικόν: sc. στράτευμα. — **συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι:** 'vrede gesloten hebbende met de mensen in zijn vaderland' (Thessalië). — **ὃς αὐτῷ:** 'die te zijnen behoeve', 'namens hem' (Cyrus).
 2. **παρήσαν:** bijna altijd te vertalen alsof er *παρήσαν* stond. 3. **παρεγένετο:** variërend synoniem v. *παρήν*.

Πισίδας τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὡς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα ἰππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε Τισσαφέρωνος τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο.

- 5 Κῦρος δὲ ἔχων οὐς εἴρηκα ὠρμᾶτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταδμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμὸν. τούτου τὸ εὖρος
6 δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπὴν ἐξευγμένη πλοίοις. τοῦτον διαβάς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταδμὸν ἓνα παρασάγγας ὀκτῶ εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην καὶ εὐδαιμόνα καὶ μεγάλην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλίους καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυθίους.

Vertrek van het leger uit Sardis.

- 7 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταδμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαιμόνα. ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὅποτε γυμνάσαι βούλοιο ἐαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς
8 Κελαινῶν πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλείως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς, ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρος ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσίαν νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ

Aankomst in Celsaenae.

Het verhaal van Marsyas.

6. οἰκουμένην: - bewoond, dichtbevolkt. 7. εὐδαιμόνα: - gelukkig, welvarend. — Κύρῳ: dat. poss. — παράδεισος: - park — ἀπὸ ἵππου: 'vanaf zijn paard', 'te paard'. — γυμνάσαι: - oefenen. — αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων: 'het water van de bronnen komt uit', of 'de bronnen bevinden zich onder'. 8. ἐρυμνὰ: 'een vesting'. — ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει: 'aan de voet van de acropolis'. — ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας: 'toen deze met hem twistte over de vraag wie het bekwaamst was (in het bespelen van een muziekinstrument).

- δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ ὄφεν αἰ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ
 9 ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας. ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς
 Ἑλλάδος ἠττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆ-
 σαι ταῦτά τε τὰ βασιλεία καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν.
 ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρ-
 χος ὁ Λακεδαιμόνιος φυγὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ
 πελταστὰς Θερᾶκας ὀκτακοσίους καὶ τοξότας Κρητάς
 διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ Σῶσις παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων
 ὀπλίτας τριακοσίους, καὶ Σοφαίνετος Ἀρκάδας ἔχων ὀπλί-
 τας χιλίους. καὶ ἐνταῦθα Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν
 Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ
 σύμπαντες ὀπλίται μὲν μύριοι χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ
 τοὺς δισχιλίους.
- 10 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταδμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς
 Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς·
 ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἄρκας τὰ Λύκαια ἔθυσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε·
 τὰ δὲ ἄθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθέρωρει δὲ τὸν ἀγῶ-
 να καὶ Κῦρος.
- Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταδμοὺς δύο παρασάγγας δώδεκα
 εἰς Κεράμων Ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην πρὸς τῇ
 Μυσία χώρᾳ.
- 11 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταδμοὺς τρεῖς παρασάγγας τριά-
 κοντα εἰς Καῦστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ'
 ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο
 μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς

Cyrus is niet in
 staat de soldij te
 betalen.

9. ἠττηθεὶς τῇ μάχῃ: bedoeld wordt op Salamis (480 vC). — Λακεδαιμόνιος φυγὰς: 'balling uit Sparta'. 10. τὰ Λύκαια ἔθυσε: 'bracht de offers die behoren bij het feest van Zeus (of Apollo?) Lycaeus. — ἀγῶνα ἔθηκε: 'hij organiseerde een wedstrijd'. — στλεγγίδες χρυσαῖ: 'gouden schraapijzers'. 11. ὠφείλετο μισθός: 'was soldij verschuldigd', v. ὀφείλω - ὀφειλήσω - ὀφειλήσα - verschuldigd zijn, aor. II ὠφελον + inf. 'och mocht ik; niet te verwarren met ὀφέλλω - doen zwellen, vergroten, vrijrijken, vermeederen; ook niet met ὠφελέω - helpen, baten, tot nut zijn. ἐπὶ τὰς δύρας: 'naar zijn veldheerstent', 'naar het hoofdkwartier'.

δύρας ἀπήτουν. ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι.

- 12 Ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συενέσιος γυνὴ τοῦ Κιλικίων βασιλέως παρὰ Κύρον· καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κύρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα φυλακὴν περὶ αὐτήν, Κίλικας καὶ Ἀσπενδίους· ἐλέγετο δὲ καὶ συγγενέσθαι Κύρον τῇ Κιλίσσῃ.
- 13 Ἐντεῦθεν δὲ ἐλαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται Μίδαο τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἶνον κεράσας αὐτήν.
- 14 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδεῖξαι τὸ στρατεύμα αὐτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδεῖξαι ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι καὶ στήναι, συντάξαι δ' ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθεώρει οὖν ὁ Κύρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρήλαυτον τεταγμένοι κατὰ ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ'

Aankomst van de Cilicische koningin Epyaxa.

De Midasbron.

Parade ter ere van Epyaxa.

11. ἐλπίδας λέγων διῆγε: 'ging door met (valse) hoop wekken'. — δῆλος ἦν ἀνιώμενος: 'hij was kennelijk in verlegenheid'. — πρὸς τοῦ Κύρου τρόπον: 'in overeenstemming met Cyrus' gewoonte'. 12. φυλακὴν περὶ αὐτήν: 'een lijfwacht'. — συγγενέσθαι: 'samen gekomen zijn' sc. in sensu sexuali. 13. θηρεῦσαι: - jagen, hier resultaatief 'gevangen hebben'. 14. ἐξέτασιν: - parade. 15. ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ: 'iedereen (d.w.z. iedere commandant) zijn eigen mannen'. — ἐπὶ τεττάρων: 'in rotten van vier'. — τὸ μὲν δεξιὸν: sc. κέρας. 16. κατὰ ἴλας: 'in afdeelingen'.

- ἀρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἀρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημῖδας καὶ τὰς
- 17 ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας. ἐπειδὴ δὲ πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης, πέμψας Πίγηρτα τὸν ἐρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὄπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιξε, προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπήσαν. ἐκ δὲ τούτου
- 18 ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς, καὶ ἢ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἀρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον. οἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνάς ἤλθον. ἡ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε. Κῦρος δὲ ἤσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδών.
- 19 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταδμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταδμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ὡς πολεμίαν οὔσαν.
- 20 Ἐντεῦθεν Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδόν· καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας οὓς Μένων εἶχε καὶ αὐτόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων

Van Tyriaeum naar de Cilicische pas.

16. ἐφ' ἀρμαμάξης: 'in een reiskoets'. — κράνη χαλκᾶ: 'bronzen helmen'. — χιτῶνας φοινικοῦς: 'purperen hemden'. 17. ἐκκεκαλυμμένας: 'onbedekt', 'uit het foudraal'. — στήσας: 'tot stilstand gebracht hebbende'. — Πίγηρτα τὸν ἐρμηνέα: 'de tolk Pigres'. — ἐπιχωρῆσαι: 'oprukken'. — ἐπεὶ ἐσάλπιξε: steeds zonder subject 'toen een trompet-sigitaal gegeven werd'. — ἐπήσαν: varierend synonymiem v. ἐπεχώρησαν. ἐκ δὲ τούτου: 'dientengevolge'. — ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου: 'vanzelf', 'automatisch'. — δρόμος: - draf, geren. 18. τὰ ὄνια: 'hun koopwaar'. 20. καὶ αὐτόν: sc. Meno.

ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμούς τέτταρας παρασάγ-
 γας εἴκοσι καὶ πέντε πρὸς Δάναν, πόλιν οἰκουμένην,
 μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν
 ᾧ Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσῃν Μεγαφέρνην, φοινικι-
 στήν βασιλείον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην,
 αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.

- 21 Ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἡ δὲ
 εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἀμαξιτὸς ὄρηθι ἰσχυρῶς καὶ ἀμύχανος
 εἰσελθεῖν στρατεύματι εἴ τις ἐκώλυεν. ἐλέγετο δὲ καὶ
 Συέννεσις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων τὴν εἰσβολήν· διὸ
 ἔμεινεν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. τῇ δ' ὑστεραία ἦκεν ἄγγελος
 λέγων ὅτι λελοιπῶς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ἦσθετο
 ὅτι τὸ Μένωνος στράτευμα ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἴσω τῶν
 ὀρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπ' Ἰωνίας εἰς
 Κιλικίαν Ταμῶν ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ
 Κύρου.
- 22 Κῦρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος, καὶ
 εἶδε τὰς σκηναῶς οὗ οἱ Κίλικες ἐφύλαττον. ἐντεῦθεν δὲ
 κατέβαινον εἰς πεδίον μέγα καὶ καλόν, ἐπιόρυστον, καὶ
 δένδρων παντοδαπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ
 σήσαμον καὶ μελίην καὶ κέγχρον καὶ πυρούς καὶ κριθὰς
 φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ περιεῖχεν ὄχυρόν καὶ ὑψηλὸν πάντῃ ἐκ

*Door de pas naar
Tarsus.*

20. φοινικιστήν βασιλείον: 'een dignitaris aan het hof des konings'.
 τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην: 'een gouverneur, een machtig man'.
 ἐπιβουλεύειν: - belagen, een komplot smeden. 21. εἰσβολή: 'toegang'.
 ὄρηθι ἰσχυρῶς: 'zeer steil'. — τὰ ἄκρα: 'de bergpassen'. — τριήρεις
 ἤκουε περιπλεούσας ἀπ' Ἰωνίας: dat gerucht blijkt waar; in I, 4, 2
 vernemen we dat het gaat om 35 Spartaanse schepen onder Pythagoras en
 25 schepen van Cyrus zelf onder Tamos. — Ταμῶν ἔχοντα: afh. v.
 ἤκουε. — τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου: sc. τριήρεις. 22. ἐπιόρυ-
 στον: - bevoeid. — παντοδαπῶν: = παντοίων. — σύμπλεων: acc. v.
 σύμπλεως = συμπλήρης. — ἀμπέλων: ἄμπελος - wijnstok. — μελίην καὶ
 κέγχρον: 'meline en gierst'. — πυρούς καὶ κριθὰς: 'tarwe en gerst'.
 αὐτὸ περιεῖχεν: 'omringde (de vlakte)'. — ὄχυρόν καὶ ὑψηλόν: 'steil en
 hoog', bij ὄρος. — πάντῃ: - overal, aan alle kanten, rondom.

- 23 θαλάττης εἰς θάλατταν. καταβάς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμούς τέτταρας παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν εἰς Ταρσούς, τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, οὗ ἦν τὰ Συενέσιος βασιλεία τοῦ Κιλικίων βασιλέως· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο
- 24 πλέθρων. ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συενέσιος εἰς χωρίον ὄχυρόν ἐπὶ τὰ ὄρη πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσοῖς.
- 25 Ἐπίαξα δὲ ἡ Συενέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσούς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων τῇ εἰς τὸ πεδῖον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπήναι ὑπὸ τῶν Κιλικίων, οἱ δὲ ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὐρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμέ-
- 26 νους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν οὗτοι ἑκατὸν ὀπλιῖται. οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ ἦκον, τὴν τε πόλιν τοὺς Ταρσούς διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασιλεία τὰ ἐν αὐτῇ. Κύρος δ' ἐπεὶ εἰσῆλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Συένεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἔλθεῖν ἔφη οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἤθελε, πρὶν ἢ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε καὶ
- 27 πίστει ἔλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Σύνεσις μὲν ἔδωκε Κύρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κύρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλια

*De Grieken plunderen Tarsus.
Cyrus onderhandelt met de koning van Cilicië.*

24. *χωρίον ὄχυρόν*: 'een versterkte plaats'. — *οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες*: 'degenen die winkels hadden'. 25. *δύο λόχοι*: 'twee compagnieën'. *πλανωμένους*: v. *πλανάομαι* - zwerven. — *ἀπολέσθαι*: inf. aor. med. v. *ἀπόλλυμι*. 26. *διήρπασαν*: v. *διαρπάζω* - plunderen. — *ὄλεθρον*: - ondergang. — *ὀργιζόμενοι*: 'in woede ontstoken'. — *Κύρῳ ἰέναι*: sc. εἰς *χεῖρας*. — *πίστεις ἔλαβε*: 'kreeg garanties'. 27. *ἵππον χρυσοχάλινον*: 'een paard met gouden teugels (tuigage?)'. — *στρεπτὸν... ψέλια*: 'halsband en armbanden'.

καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολήν Περσικὴν, καὶ τὴν
 χώραν μηκέτι διαρπάξουσθαι· τὰ δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα,
 ἣν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

---

27. ἀκινάκην χρυσοῦν: 'een gouden kromzwaard'. — στολήν Περσικὴν:
 'Perzisch kleed'. — τὴν χώραν μηκέτι διαρπάξουσθαι: 'de belofte dat
 hij... etc.'. — ἡρπασμένα ἀνδράποδα: 'geroofde slaven'. — ἣν που
 ἐντυγχάνωσιν: 'als ze die ergens zouden aantreffen'. — ἀπολαμβάνειν:
 'terugkrijgen'; verzwegen subject: de Ciliciërs.

3.

- 1 Ἐνταῦθα ἔμεινεν ὁ Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτευον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλέα ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἰέναι· οἱ δ' αὐτόν τε ἔβαλλον καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ
- 2 ἐκείνου, ἐπεὶ ἄρξαιντο προιέναι. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ' ἐπεὶ ἔγνω ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἐστῶς· οἱ δὲ ὀρῶντες ἐδαύμαζον καὶ ἐσιώπων· εἶτα δὲ
- 3 ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν. ἐμοὶ γὰρ ξένος Κῦρος ἐγένετο καὶ με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος τά τε ἄλλα ἐτίμησε καὶ μυρίους ἔδωκε δαρεικοῦς· οὐς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἐμοὶ οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ'
- 4 εἰς ὑμᾶς ἐδαπάνων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θρακίας ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρόνησου αὐτοὺς ἐξελαύνων βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἑλληνας τὴν γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην, ἵνα εἴ τι δέοιτο
- 5 ὠφελοῖν αὐτόν ἀνθ' ὧν εὔῃ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι ἢ ὑμᾶς

De soldaten weigeren verder te gaan.

Clearchus spreekt zijn soldaten toe.

---

1. ἐβιάζετο: 'probeerde te dwingen'. 2. μικρὸν ἐξέφυγε μὴ καταπετρωθῆναι: 'het scheelde maar weinig of hij was gestenigd'. 3. καθηδυπάθησα: v. καθηδυπαθέω - in luxe verbrassen 4. ἐδαπάνων: < ἐδαπάνων - ik placht te besteden. — ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος: 'ten behoeve van Griekenland'. — ἐτιμωρούμην: 'leidde ik een strafexpeditie' (tegen de Thraciërs). ἐξελαύνων: hier 'verdrijvende' (wat dichter bij de grondbetekenis van het woord staat dan het in de Anabasis steeds wederkerende ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν, waar ἐξελαύνει wordt vertaald met 'hij marcheerde' of 'hij trok op'. — ἀφαιρεῖσθαι: τινά τι - iem. iets afpakken. — εὔῃ ἔπαθον: εὔ πάσχω - goed behandeld worden, iets goeds ondervinden.

προδόντα τῇ Κύρου φίλιᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευδάμενον μεθ' ὑμῶν εἶναι. εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν ὅ τι ἂν δέη πείσομαι. καὶ οὐποτε ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἑλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἑλληνας τὴν τῶν βαρβάρων
 6 φίλιαν εἰλόμην, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐ θέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἔψομαι καὶ ὅ τι ἂν δέη πείσομαι. νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος ὅπου ἂν ᾧ, ὑμῶν δὲ ἔρημος ὣν οὐκ ἂν ἱκανὸς οἶμαι εἶναι οὐτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι οὐτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε.

7 Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται οἱ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ οἱ ἄλλοι ταῦτα ἀκούσαντες ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι ἐπήνεσαν· παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασίωνος πλείους ἢ
 8 δίσχιλοι λαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλέαρχῳ. Κῦρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον· ὁ δὲ ἰεῖναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον ἔλεγε θαρρόειν ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον.

Troepen van Xenias en Pasion gaan naar Clearchus over.

Clearchus stelt Cyrus gerust.

5. αἰρήσομαι: 'ik zal kiezen'. — πείσομαι: fut. v. πάσχω. 6. ὅ τι ἂν δέη πείσομαι: Clearchus suggereert belangeloze zelfopoffering, maar wat hij tussen de regels wil laten doorschemeren is dat Cyrus desertie niet onbestraft zal laten, niet alleen voor Clearchus, maar evenzeer voor de manschappen. — τίμιος: - gewaardeerd, eervol, kostbaar, waardevol. ἔρημος: - eenzaam, cum genit. 'zonder'. — ἐχθρὸν ἀλέξασθαι: 'een vijand afweren', 'zich tegen een vijand verdedigen'. — ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ὑμεῖς: genit. absol., 'omdat ik zal gaan, waar jullie (gaan)'; gelet op wat volgt te vertalen als objectszin, 'dat ik...'; ὡς is hier correlativum dat correspondeert met οὕτως. — οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε: imperativus, lett. 'hebt zo de mening', vert. 'weest ervan overtuigd', 'jullie kunnen er op rekenen'. 7. πλείους: de gebruikelijke vorm v. πλείονες. 8. τούτοις ἀπορῶν: 'daardoor in verlegenheid'. — λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν: 'ongemerkt voor de soldaten'. — ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον: 'omdat die dingen in orde zouden komen'.

μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν· αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι.

- 9 Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγὼν τοὺς θ' αὐτοῦ στρατιώτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλούμενον, ἔλεξε τοιαύδε. Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκεῖνον· οὕτε γὰρ ἡμεῖς ἐκεῖνου ἔτι στρατιῶται, ἐπεὶ γε οὐ
- 10 συνεπόμεθα αὐτῷ, οὕτε ἐκεῖνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης. ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν οἶδα· ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον αἰσχυρόμενος ὅτι σύνοιδα ἑμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ θεδιῶς μὴ λαβῶν με δίκην ἐπιθῆ ὣν νομίζει ὑπ'
- 11 ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεῦδεν οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλεύεσθαι ὅ τι χρῆ ποιεῖν ἐκ τούτων. καὶ ἕως γε μένομεν αὐτοῦ σκεπτέον μοι δοκεῖ εἶναι ὅπως ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, εἴ τε ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἄπιμεν, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔξομεν· ἄνευ γὰρ τούτων οὕτε στρατηγῶ οὕτε ἰδιώτου
- 12 ὄφελος οὐδέν. ὁ δ' ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος ᾧ ἂν φίλος ἦ, χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ἦ, ἔχει δὲ δύναμιν καὶ πεζὴν καὶ ἵππικὴν καὶ ναυτικὴν ἣν πάντες ὁμοίως ὀρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθῆσθαι. ὥστε ὥρα λέγειν ὅ τι τις γιγνώσκει

Tweede redevoering
van Clearchus.

8. αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι: geen beschrijving van een feit, maar een onderdeel van Clearchus' boodschap aan Cyrus. 11. ἠδικῆσθαι: inf. perf.; de inf. praes. is ἀδικεῖσθαι. — ἕως γε μένομεν: 'zolang we blijven'. αὐτοῦ: - ter plaatse, hier. — σκεπτέον... εἶναι: 'moet bekeken worden', 'moet nagegaan worden'; σκεπτέον is adiectivum verbale (vergelijkbaar met het Latijnse gerundium) van σκοπέω - beschouwen, letten op. ὅπως!... μενοῦμεν: ὅπως + ind. fut. na verba curandi. — ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν: 'een ambteloos burger heeft geen enkel nut', 'heb je niets aan een aan een rangloos militair'. — ἰδιώτου: ἰδιώτης - privépersoon, ambteloos burger. 12. ὁ δ' ἀνὴρ: 'deze man', nml. Cyrus. — χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς: 'maar een zeer gevaarlijke vijand'. — οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ: 'en het lijkt mij niet goed als wij hier nog langer...'. — ὅ τι τις γιγνώσκει: geen valse bescheidenheid voor ὅ τι ἐγὼ γιγνώσκω, maar oproep tot de vergadering om met nieuwe inzichten naar voren te komen..

ἄριστον εἶναι.

- 13 Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύντες οἷα εἴη ἢ ἀπορία ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. εἷς δὲ δὴ εἶπε προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα στρατηγούς μὲν ἐλέσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτήδει' ἀγοράζεσθαι (ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι) καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόντας δὲ Κύρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλείειν· ἐὰν δὲ μὴ διδῶ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κύρον ὅστις διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει. ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῶ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προκαταληψομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κύρος μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἀνηρηπακότες. οὗτος μὲν τοιαῦτα εἶπε·
- 15 μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον. Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον· ὡς δὲ τῷ

Voorstel van een aanhanger van Clearchus.

Clearchus weigert het opperbevel.

13. ἐκ τοῦ αὐτομάτου: wat precies bedoeld wordt blijkt even later: diverse sprekers zijn stromannen van Clearchus. — ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης: 'zonder dat Cyrus daarmee instemde'. 14. δὴ: 'zelfs'. — εἶπε... σπεύδειν: inf. fin. = εἶπε σπευστέον εἶναι 'zei dat men moest opschieten' προσποιούμενος: 'doende alsof'; deze spreker doet alsof hij een tegenstander is van de plannen van Clearchus, maar doordat hij flink chargeert zal iedereen begrijpen dat afhaken volkomen kansloos is. — συντάττεσθαι: - zich in slagorde opstellen. — τὴν ταχίστην: = ὡς τάχιστα. — τὰ ἄκρα: - niet 'de bergtoppen', maar 'de bergpassen'. — καταλαβόντες: object τὰ ἄκρα. — ὧν πολλοὺς: ook buitgemaakte mensen vormden handelswaar. ἔχομεν ἀνηρηπακότες: periphr. voor ἀνηρηπάκαμεν - wij hebben geroofd (zie I, 2, 26). — εἶπε τοσοῦτον: 'hield een toespraak die neerkwam op het volgende'. 15. στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν: 'dat ik de uitvoerder van die strategie zal (moet) zijn'; met 'die strategie wordt bedoeld het losbreken uit Cyrus leger en op eigen gelegenheid de terugtocht aanvaardten'.

ἀνδρὶ ὃν ἂν ἔλησθε πείσομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι ὡς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων.

- 16 Μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥσπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρου ποιουμένου, ἐπιδεικνὺς δὲ ὡς εὐήθης εἶη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν. εἰ δὲ καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν ὃν ἂν Κύρος διδῶ, τί κωλύει καὶ
- 17 τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κύρον προκαταλαβεῖν; ἐγὼ γὰρ ὀκνοίην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι ὃν δοίη ἔπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐκ ἔσται ἐξελθεῖν· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπιῶν Κύρου λαθεῖν αὐτὸν ἀπελ-
- 18 θῶν· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. ἀλλ' ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κύρον οἵτινες ἐπιτήθειοι σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι· καὶ ἐὰν μὲν ἡ πρᾶξις ἢ παραπλησία οἴαπερ καὶ πρόσθεν ἐχρήστο τοῖς ξένοις, ἔπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ μὴ
- 19 κακίους εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων· ἐὰν δὲ μείζων ἢ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπονωτέρα

Voorstel om een deputatie naar Cyrus te zenden.

15. **πείσομαι**: qua vorm fut. med. v. *πάσχω* of *πέιθομαι*. — **ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι ὡς τις καὶ ἄλλος**: wonderlijk, want geschiktheid om te commanderen vereist een heel andere aanleg dan geschiktheid om gecommandeerd te worden. 16. **εὐήθειαν**: - dwaasheid. — **ὥσπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρου ποιουμένου**: 'alsof Cyrus op de terugweg was'. **εὐήθης**: *εὐήθης* - onnozelen, dwaas. — **λυμαινόμεθα τὴν πρᾶξιν**: 'de onderneming bederven'. — **κωλύει**: object <ἡμᾶς>, dat tevens logisch subject is van *κελεύειν*; de inhoud van het bevel is *προκαταλαβεῖν τὰ ἄκρα*; logisch subject van *προκαταλαβεῖν* is *Κύρον*; *ἡμῖν* is dat. commodi bij *προκαταλαβεῖν τὰ ἄκρα*; spreker noemt exempli gratia iets wat totaal absurd is. 17. **ὀκνοίην... ἂν**: 'ik zou aarzelen'. *ὀκνέω* - aarzelen. **βουλοίμην... ἂν**: 'ik zou liever willen'. 18. **φλυαρίας**: acc. pl v. *φλυαρία* - onzin. — **τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι**: 'waarvoor hij ons wil gebruiken'. **ἡ πρᾶξις**: 'de onderneming', 'het doel van de veldtocht'. — **παραπλησία**: ἡ dativ. 'min of meer gelijk aan'. — **κακίους**: gebruikelijke vorm v. *κακίονες* en *κακίονα*. 19. **μείζων**: sc. *οὔσα*.

καὶ ἐπικινδυνότερα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα καὶ ἀπίοντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπιοίμεν· ὅ τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ ἀπαγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι.

- 20 Ἐδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας ἐλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν οἱ ἠρώτων Κῦρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι ἀκούει Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταδμούς· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· καὶ μὲν ἦ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῆζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἣν δὲ φύγη, ἡμεῖς ἐκεῖ
- 21 πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἰρετοὶ ἀγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δὲ ὑποψία μὲν ἦν ὅτι ἄγει πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἔπεσθαι. προσαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ δὲ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὗ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγοι οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουσεν οὐδεὶς ἐν τῷ γε φανερῷ.

Cyrus laat zich niet over zijn plannen uit, maar verhoogt de soldij.

19. ἀξιοῦν: inf. v. ἀξιόω hier 'moeten ze hem vragen'; één in een reeks infinitieven waarvan ἐρωτᾶν in § 18 de eerste is en βουλευέσθαι in § 19 de laatste, en die voor het merendeel ἀνδρας ἐλθόντας als logisch subject hebben; de constructie hangt af van δοκεῖ δέ μοι. — πείσαντα ἡμᾶς: 'na ons overtuigd te hebben'. — πρὸς φιλίαν ἀφιέναι: 'in vriendschap laten gaan'. 20. τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ: 'wat hij besloten had m.b.t. de veldtocht. — χρῆζειν: - nodig hebben, hier 'verlangen', 'willen'. 21. προσαιτοῦσι δὲ μισθόν: lett. 'ze vragen soldij er bij', vert. 'ze vroegen om verhoging van hun soldij'. — ἡμιόλιον... οὗ πρότερον ἔφερον: 'anderhalf maal zoveel als ze eerst beurden'.

4.

- 1 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς δύο παρασάγγας δέκα ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος στάδιον. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς δύο παρασάγγας πεντεκαίδεκα εἰς Ἴσους, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην,
- 2 μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρῳ παρῆσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος. ἠγγεῖτο δ' αὐταῖς Ταμῶς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον, ὅτε Τισσαφέρνει φίλη ἦν, καὶ συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν. παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετὰπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων ὀπλίτας, ὧν ἐστρατήγει παρὰ Κύρῳ. αἱ δὲ νῆες ὤρμουον παρὰ τὴν Κύρου σκηνήν. ἐνταῦθα καὶ οἱ παρὰ Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κύρον τετρακόσιοι ὀπλίται καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλεία.
- 3
- 4 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν (τὸ) πρὸ τῆς Κιλικίας Σύννεσις εἶχε καὶ Κιλικίων φυλακή, τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλείως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ ῥεῖ τούτων ποταμὸς Κάρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. ἅπαν δὲ τὸ

Van Tarsus naar Issus.

Chrisosophus voegt zich bij het leger.

De Syrische poort.

---

1. Ἐντεῦθεν: — ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην: wat hoort precies bij wat? 2. παρῆσαν: waren aanwezig, arriveerden of waren gearriveerd? — ναύαρχος: vlootvoogd. — ἠγγεῖτο: 'vóór hen uit voer'. ἐξ Ἐφέσου: 'vertrokken vanuit Ephesusus'. — φίλη ἦν: sc. ἡ Μίλητος. 3. παρὰ Κύρῳ: 'als bondgenoot van Cyrus'. — ὤρμουον: v. ὀρμέω - voor anker liggen. — παρὰ Ἀβροκόμα: Dorische genitivus. — ἀποστάντες: 'gedeserteerd'. 4. πύλας: - toegangspoort, grensovergang, pas. ταῦτα: sc. αὐται αἱ πύλαι. — πρὸ τῆς Κιλικίας: 'aan de Cilicische kant'.

μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βία· ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τεῖχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὑπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι·
 5 ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεισαν πύλαι. ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κύρος τὰς ναῦς μετεπέμφατο, ὅπως ὀπλίτας ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, καὶ βιασόμενος τοὺς πολεμίους εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίας πύλαις, ὅπερ ὤφετο ποιήσειν ὁ Κύρος τὸν Ἀβροκόμαν, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουσε Κύρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαυεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς.
 6 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταδμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε εἰς Μυριάνδον, πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὠρμου
 7 αὐτόθι ὀλκάδες πολλαί. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ Ξενίας ὁ Ἀρκᾶς [στρατηγὸς] καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς ἐμβάντες εἰς πλοῖον καὶ τὰ πλείστου ἄξια ἐνθήμενοι ἀπέπλευσαν, ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φιλοτιμηθέντες ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελδόντας ὡς ἀπιόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα εἶα Κύρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἀφανεῖς, διήλθε λόγος ὅτι διώκει αὐτοὺς Κύρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν ἠύχοντο ὡς θειλοὺς ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ὤκτιρον εἰ ἀλώσοιντο.

*Xenias en Pasion
verlaten het leger.*

4. οὐκ ἦν βία: = οὐκ ἐξῆν οὐδὲ βία. — ὑπερθεν: 'boven op (de muur)'. ἠλίβατοι: - steil. 5. ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου: 'vanwege die passage'. ὅπως ὀπλίτας ἀποβιβάσειεν: 'opdat hij de hoplieten zou ontschepen'. στρατιᾶς: genit. part. 6. ἐμπόριον: - stapelplaats, factorij, havenstad. ὀλκάδες: - vrachtschepen. 7. φιλοτιμηθέντες: 'gekrenkt'. — ὅτι!: pas na veel woorden volgt het bijbehorende verbum εἶα (<ἐ- έα- ε) 'hij stond toe'. — τοὺς στρατιώτας: object van ἔχειν (laatste woord van de lange zin). — ἠύχοντο: v. εὐχόμεαι - bidden. — ὤκτιρον: v. οἰκτίρω τινα- medelijden hebben met iem.

- 8 Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἶπεν· Ἀπολελοί-
 πασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστά-
 σθων ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν· οἶδα γὰρ ὅπη οἴχονται· οὔτε
 ἀποπεφεύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις ὥστε ἐλεῖν τὸ ἐκείνων
 πλοῖον· ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδ'
 ἔρει οὐδείς ὡς ἐγὼ ἕως μὲν ἂν παρῆ τις χρῶμαι, ἐπειδὴν δὲ
 ἀπιέναι βούληται, συλλαβὼν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ
 τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. ἀλλὰ ἴτωσαν, εἰδότες ὅτι κακίους
 εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. καίτοι ἔχω γε αὐτῶν
 καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ'
 οὐδὲ τούτων στερεήσονται, ἀλλ' ἀπολήφονται τῆς πρόσθεν
 ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς.
- 9 Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἕλληνες, εἴ τις καὶ ἀδυμό-
 τερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν
 ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας
 παρασάγγας εἴκοσιν ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος
 πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾶέων, οὓς οἱ
 Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶων, οὐδὲ τὰς περι-
 στεράς. αἱ δὲ κῶμαι ἐν αἷς ἐσκήνου Παρυσάτιδος ἦσαν εἰς
 ζώνην δεδομέναι.

- 10 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριά-
 κοντα ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δάρδατος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος
 πλέθρου. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέσους βασιλεία τοῦ Συρίας

8. ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς: 'ze hebben ons in de steek gelaten'. — οὔτε ἀποδεδράκασιν: 'en ze zijn nog niet ontkomen'. — ἀποπεφεύγασιν: 'ze zijn nog niet van me af'. — ἀποσυλῶ: - beroven, afpakken. — φρουρούμενα: 'bewaakt', sc. als gijzelaars. — οὐδὲ τούτων στερεήσονται: 'ook daarvan zullen ze niet beroofd worden'; fut. med. wordt vaak gebruikt als passivum. — ἀλλ' ἀπολήφονται: 'ze zullen terugkrijgen'; sc. καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. — τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς: 'wegens hun voortreffelijke voormalige verdiensten jegens mij'. 9. τὴν Κύρου ἀρετὴν: hier 'Cyrus grootmoedigheid'. — ἰχθύων... πρᾶέων: 'tamme vissen'; πρᾶῖς = πρᾶος - zacht, vriendelijk, tam. — περιστεράς: - duiven. — εἰς ζώνην δεδομέναι: lett. 'ten gordel gegeven', vert. 'als huwelijksgift'.

Cyrus' grootmoedigheid.

ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάντα ὅσα ὤραι φύουσι. Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν.

- 11 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ὑπεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων Θάψακος ὄνομα. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας πέντε. καὶ Κῦρος μεταπεμφάμενος τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις
- 12 καὶ ἀναπεῖθειν ἔπεσθαι. οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγούσι, καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότες κρύπτειν, καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι, ἐὰν μὴ τις αὐτοῖς χρηήματα διδῶ, ὥσπερ τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος
- 13 τοῦ πατρὸς Κύρου. ταῦτα οἱ στρατηγοὶ Κύρου ἀπήγγελλον· ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δῶσειν πέντε ἀργυρίου μναῖς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἦκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῆ μέχρι ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπέισθη.

Μένων δὲ πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἔψονται Κύρῳ ἢ οὐ, συνέλεξε τὸ αὐτοῦ

14 στρατεύμα χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ ἔλεξε τάδε. Ἄνδρες, ἐὰν μοι πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πονήσαντες τῶν ἄλλων πλέον προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κῦρος ἔπεσθαι τοὺς Ἑλληνας ἐπὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν

In Thapsacus deelt Cyrus het doel van zijn tocht mee.

Menon steekt als eerste de Euphraat over.

10. ἄρξαντος: 'heerser was geweest', dus niet meer ten tijde van de beschreven gebeurtenissen (Bent)? — φύουσι: φύω - laten groeien.

12. τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι: wrsch. de 400 hoplieten die met hun commandant Xenias de Parrhasiër met Cyrus naar het sterfbed van Darius zijn getrokken (I, 1, 2). — ἰόντων: i.p.v. ἰούσιν, casusverschuiving.

13. τὸν μισθὸν ἐντελῆ: 'de volledige soldij'.

Εὐφράτην ποταμὸν πρὶν δῆλον εἶναι ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες
 15 ἀποκρινοῦνται Κύρω. ἦν μὲν γὰρ ψηφίσωνται ἔπεσθαι,
 ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς
 προθυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κύρος καὶ ἀποδώ-
 σει· ἐπίσταται δ' εἴ τις καὶ ἄλλος· ἦν δὲ ἀποψηφίσωνται οἱ
 ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες τοῦμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς μόνους
 πειδομένοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρουρία καὶ εἰς
 λοχαγίας, καὶ ἄλλου οὔτινος ἂν δέησθε οἶδα ὅτι ὡς φίλοι
 τεύξεσθε Κύρου.

16 Ἀκούσαντες ταῦτα ἐπέιδοντο καὶ διέβησαν πρὶν τοὺς
 ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κύρος δ' ἐπεὶ ἤσθετο διαβεβηκότας,
 ἤσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν εἶπεν· Ἐγὼ
 μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ
 18 ἐπαινέσετε ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κύρον νομίζετε. οἱ
 μὲν δὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες ἠύχοντο
 αὐτὸν εὐτυχῆσαι, Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι
 μεγαλοπρεπῶς.

*Cyrus verheugd
 over het optreden
 van Menon.*

Ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο
 στρατεύμα αὐτῷ ἅπαν. καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν
 18 οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. οἱ
 δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐπόποδ' οὔτος ὁ ποταμὸς διαβα-
 τὸς γένοιτο περὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις, ἃ τότε Ἀβροκό-

*De rest van het
 leger steekt de
 rivier over.*

15. ἀποδώσει: obj. χάριν, en wel in klinkende munt. — ἐπίσταται: '(die kunst) verstaat hij', 'daar is hij goed in'. — εἴ τις καὶ ἄλλος: 'beter dan wie ook'. — εἰς φρουρία καὶ εἰς λοχαγίας: 'voor wacht- en staffuncties'. ἄλλου οὔτινος: obj. van τεύξεσθε en δέησθε; al heeft alleen het eerste verbum object in genit. — τεύξεσθε: fut. v. τυγχάνω - treffen, krijgen.
 16. τῷ στρατεύματι: het détachement van Meno. — ὅπως... ἐπαινέσετε: ind. fut. in finale bijzin afh. van verbum curandi. 18. νομίζετε: νομίζω - menen, houden voor, beschouwen als. — ἠύχοντο: εὐχομαι - bidden, wensen. — εὐτυχῆσαι: εὐτυχέω - geluk / succes hebben. — μεγαλοπρεπῶς: adv. v. μεγαλοπρεπής- royaal. — ἐβρέχθη: v. βρέχω - nat maken; βρέχομαι - nat worden. — ἀνωτέρω τῶν μαστῶν: 'boven de tepels'; μαστός - heuvel, borst, tepel. 18. εἰ μὴ τότε: 'behalve toen'.

μας προΐων κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ. ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρω ὡς βασιλεύσονται.

- 19 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἐννέα παρασάγγας πεντήκοντα· καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαὶ μεστὰί σίτου καὶ οἴνου. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

---

18. *ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ*: uitzondering op de regel dat finale bijzinnen afhankelijk van een verbum in historische tijd een optativus hebben. *θεῖον*: 'iets goddelijks', 'een teken gods'. — *ὡς βασιλεύσονται*: 'omdat hij koning zou worden'. 19. *ἐπεσιτίσαντο*: ἐπισιτίζομαι - fourageren, voedsel inslaan.

5.

- 1 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταδμοὺς ἐρήμους πέντε παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδίου ἅπαν ὀμαλὲς ὡσπερ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πληρὲς· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα
- 2 ἦσαν εὐώδη ὡσπερ ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν, θηρία δὲ παντοῖα, πλεῖστοι ὄνοι ἄγριοι, πολλαὶ δὲ στρουθοὶ αἰ μεγάλαι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἵππεῖς ἐνίοτε ἐδίωκον. καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι, προδραμόντες ἔστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θᾶπτον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταῦτόν ἐποίουν, καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἵππεῖς θηρῶεν διαδεχόμενοι. τὰ δὲ κρέα τῶν ἀλισκομένων
- 3 ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλώτερα δέ. στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἵππεων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν αἴρουσα, ὡσπερ ἰστίῳ χρωμένη. τὰς δὲ ὠτίδας, ἂν τις ταχὺ ἀνιστῆ, ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ ὡσπερ πέρδικες καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν.

De fauna in de Arabische woestijn.

1. **ὀμαλὲς**: ὀμαλῆς - vlak. — **ἀψινθίου**: ἀψίνθιον - alsem (een bitter kruid, o.a. gebruikt bij de bereiding van vermouthe en absinth). — **ὕλης ἢ καλάμου**: 'bos (kreupelhout) en riet(land)'; genit. part. — **εὐώδη ὡσπερ ἀρώματα**: 'welriekend als geurkruiden' of 'geurig als welriekende kruiden'. 2. **ὄνοι ἄγριοι**: 'wilde ezels'. — **στρουθοὶ αἰ μεγάλοι**: 'struisvogels'; **στρουθός** pleegt men te vertalen met mus. — **ὠτίδες καὶ δορκάδες**: 'trapganzen en gazellen'. — **τῶν ἵππων**: genit. comp. — **διαστάντες**: 'onderling op afstand' — **διαδεχόμενοι**: 'in estafette'. — **παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις**: 'gelijkend op dat van herten'. — **ἀπαλώτερα**: ἀπαλός - week, zacht, mals. 3. **ἀπέσπα**: ἀποσπάω - tr. verwijderen; intr. zich verwijderen, de afstand vergroten. — **ιστίῳ**: ἴστιον - zeil. — **ἀνιστῆ**: ἀνίστημι - doen opstaan, hier 'opjagen'. — **πέρδικες**: 'patrijzen'. **ἀπαγορεύουσι**: ἀπαγορεύω - moe worden, het opgeven. — **κρέα... ἥδιστα**: 'het vlees is bijzonder smakelijk', (niet 'zoet').

- 4 Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμόν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῆ Κορσωτή· περιεῤῥεῖτο δ' αὐτὴ ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλω. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.
- 5 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταδμοὺς ἐρήμους τρισκαίδεκα παρασάγγας ἐνενήκοντα τὸν Εὐφράτην ποταμόν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας. ἐν τούτοις τοῖς σταδμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπανα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμόν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν
- 6 καὶ ἀνταγοράζοντες σῖτον ἔζων. τὸ δὲ στρατεύμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδία ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. ὁ δὲ σίγλος δύναται ἐπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβέλιον Ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς
- 7 ἐχώρει. κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. ἦν δὲ τούτων τῶν σταδμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἦλαυνεν, ὅποτε

In Corsota worden levensmiddelen ingeslagen.

De levensmiddelen raken op.

4. **πλεθριαῖον**: πλεθριαῖος - één plethron (31 m) lang of breed. — **πόλις ἐρήμη**: 'een verlaten stad', tegenst. πόλις οἰκουμένη. 5. **χόρτος**: - gras. **ψιλὴ ἦν ἅπανα ἡ χώρα**: opmerkelijk voor een streek die vlak is en onmiddellijk aan een grote rivier ligt. — **ὄνους ἀλέτας**: 'maalstenen'; het gaat wrsch. om de bovenste steen in een handmolen; ieder huishouden maalde zijn eigen graan. — **ὀρύττοντες**: ὀρύττω - (uit)graven. — **ποιοῦντες**: hier 'bewerkend'. — **ἐπώλουν**: πωλέω - verkopen. — **ἀνταγοράζοντες σῖτον**: 'in ruil daarvoor voedsel kopend'. 6. **ἐπέλιπε**: ἐπιλείπω + dat. - ontbreken aan. — **πρίασθαι**: 'kopen'; πρίασθαι is, of liever, functioneert als de aor. van ὠνεῖσθαι. — **βαρβαρικῷ**: vul aan στρατεύματι. — **τὴν καπίθην**: 'per kapithe', Perzische maat v. ong. 2 liter. — **ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων**: 'tarwe- of gerstemeel'. — **τεττάρων σίγλων**: 'vier sjekels'; gen. pretii. — **δύναται**: hier 'is waard'. — **χοίνικας**: χοῖνιξ - ± één liter. **ἐχώρει**: χωρέω - 1. wijken; 2. bevatten*. — **κρέα οὖν ἐσθίοντες**: brood had de voorkeur maar was te duur. 7. **διηγίγνοντο**: 'wisten er doorheen te komen', 'konden overleven'. — **οὓς πάνυ μακροὺς ἦλαυνεν**: lett. 'die hij als zeer lang marcheerde', vert. 'en elke dag legden zij een zeer grote afstand af'. — **ὅποτε**: temporeel 'wanneer', causaal 'omdat'; hier tempo-

ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν.

Καὶ δὴ ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος ταῖς ἀμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κῦρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγηρτα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκπιβάξαι τὰς ἀμάξας. ἐπεὶ δ' ἐδόκουν αὐτῶ σχολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἀμάξας. ἔνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν θεάσασθαι. ῥίψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κἀνδύς ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἐστηκώς, ἱέντο ὥσπερ ἂν δράμοι τις ἐπὶ νίκη καὶ μάλα κατὰ πρᾶνοῦς γηλόφου, ἔχοντες τούτους τε

Een staaltje van discipline.

reel met causale kleur 'steeds omdat'.

7. **βούλοιο**: opt. iterativus. — **διατελέσαι**: διατελέω - voltooien; hier: doormarcheren tot iets (water, gras) bereikt is. — **χιλόν**: ὁ χιλός - gras, groenvoer. — **καὶ δὴ ποτε**: 'en op zeker moment gebeurde het dat...'. — **στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος**: 'toen bleek dat men door een nauwe doorgang vol modder moest'. — **ταῖς ἀμάξαις**: de dativus hangt in de eerste plaats af van *δυσπορεύτου* en daarnaast ook van *ἐπέστη*. — **δυσπορεύτου**: 'moeilijk te passeren'; grammaticaal bij *πηλοῦ*, maar wrsch. ook bij *στενοχωρίας*. — **ἐπέστη**: aor. v. ἐφίσταμαι - blijven staan bij iets. — **ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις**: 'met de aanzienlijksten en rijksten'. — **Γλοῦν καὶ Πίγηρτα**: Glus en Pigres treden regelmatig op als tolk en liaison officieren in het contact van Cyrus met de Grieken. — **τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ**: genit. part. bij het verzwegen obj. van *λαβόντας*. — **συνεκπιβάξαι τὰς ἀμάξας**: 'gezamenlijk de wagens er doorheen trekken'. — 8. **σχολαίως**: - traag, langzaam. — **ὥσπερ ὀργῇ**: 'alsof hij in woede ontstoken was'; oosterse despoten plachten (plegen!) om het minste of geringste in ongeveinsde woede uit te barsten, maar onbeheerst gedrag past niet in het beeld dat Xenophon heeft en geeft van Cyrus. — **Πέρσας τοὺς κρατίστους**: 'de machtigste Perzen'. — **συνεπισπεῦσαι τὰς ἀμάξας**: 'helpen de wagens snel vlot te trekken'. — **μέρος τι τῆς εὐταξίας**: lett. 'een deel van goede ordening', vert. 'een staaltje van discipline'. — **ῥίψαντες**: part. aor. v. ῥίπτω - werpen. — **τοὺς πορφυροῦς κἀνδύς**: 'hun purperen kaftans'. — **ἱέντο**: 'zij renden'; het medium van ἴημι betekent zeer vaak 'snellen', 'rennen'. — **δράμοι**: aor. opt. v. τρέχω - δραμοῦμαι - ἔδραμον - lopen. — **ἐπὶ νίκη**: lett. 'op overwinning', vert. 'om de eerste prijs te halen'. — **μάλα κατὰ πρᾶνοῦς γηλόφου**: 'net als vanaf een glooiende helling'.

τοὺς πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας, ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ τοῖς τραχήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν· εὐθύς δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν θάπτον ἢ ὡς τις ἂν ᾤετο μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας.

- 9 Τὸ δὲ σύμπαν δῆλος ἦν Κῦρος ὡς σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἔνεκα ἢ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο, νομίζων, ὅσῳ θάπτον ἔλθοι, τοσοῦτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαιότερον, τοσοῦτῳ πλέον συναγείρεσθαι βασιλεῖ στρατεύμα. καὶ συνιδεῖν δ' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν τῇ βασιλέως ἀρχῇ πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ μήκεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπᾶσθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενῆς, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοίτο.
- 10 Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Χαρμάνθη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐπιτήδεια,

Waarom Cyrus haast maakt.

8. πολυτελεῖς χιτῶνας: 'kostbare hemden'. — ποικίλας ἀναξυρίδας: 'bonte (d.w.z. felgekleurde) broeken'. — στρεπτοὺς περὶ τοῖς τραχήλοις: 'kettingen om de hals', 'met halskettingen om'. — ψέλια περὶ ταῖς χερσίν: 'armbanden om de pols'. — μετεώρους: μετέωρος - in de hoogte, omhoog. — ἐξεκόμισαν: ἐκκομίζω - er uit trekken, tevoorschijn halen.

9. τὸ δὲ σύμπαν: 'over het geheel genomen', 'in het algemeen kan men zeggen dat...'. — δῆλος ἦν Κῦρος ὡς: = δῆλον ἦν ὡς Κῦρος...; zoals tamelijk vaak is het subject van de bijzin in de hoofdzin getrokken. ἐκαθέζετο: 'hij bleef zitten'. — συναγείρεσθαι βασιλεῖ στρατεύμα: dat. commodi. — συνιδεῖν δ' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν: = ἐξῆν συνιδεῖν ἀνθρώπων ὃς προσέχει τὸν νοῦν 'het was mogelijk voor iemand die oplet te zien dat...'. — ἢ ὡς τις ἂν ᾤετο μετεώρους: 'iemand die oplet kon zien dat...'. — τῇ βασιλέως ἀρχῇ: de dat. hangt af van νοῦν προσέχειν (aandacht aan iets besteden, letten op). πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων: 'door het grote aantal landen en mensen'. — οὖσα: casusverschuiving; in de gedachte van de schrijver (gevolgd door de lezer) is τῇ βασιλέως ἀρχῇ subject geworden. — τοῖς δὲ μήκεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπᾶσθαι τὰς δυνάμεις: 'door de grote afstanden en machtsversplintering'. — διὰ ταχέων: 'op een snelle manier'. 10. πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου: 'aan de overkant van de Euphraat'.

σχεδίαις διαβαίνοντες ὧδε. διφθέρας ἄς εἶχον στεγάσματα ἐπίμπλασαν χόρτου κούφου, εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἄπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεπονημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος καὶ σῖτον μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον.

- 11 Ἀμφιλεξάντων δέ τι ἐνταῦθα τῶν τε τοῦ Μένωνος στρατιωτῶν καὶ τῶν τοῦ Κλεάρχου ὁ Κλεάρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλεάρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ κατασκεψάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κῦρος δὲ οὐπω ἦκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλαυε· τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις ὡς εἶδε Κλεάρχον διελαύνοντα, ἴησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ οὗτος

Onenigheid tussen de troepen van Menon en Clearchus.

10. **διφθέρας**: διφθέρα - gelooide huid. — **στεγάσματα**: στέγασμα - bedekking, tent. — **χόρτου κούφου**: lett. 'licht gras', vert. 'gedroogd gras', 'hooi'. — **συνῆγον**: v. συνάγω - samenvoegen, verbinden; hier eerder van de randen van één huid aan elkaar dan het met elkaar verbinden van meerdere huiden. — **συνέσπων**: v. συσπάω - samentrekken, dichtbinden. **ἄπτεσθαι**: + genit. - vastpakken, zich aan iets vastklampen, greep krijgen op. — **κάρφης**: κάρφη - hooi, stro. — **καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια**: 'en haalden zij levensmiddelen', niet 'en zij haalden...'. — **βαλάνου**: βάλανος - eikel, dadel. — **φοίνικος**: φοῖνιξ - dadelpalm. — **πλεῖστον**: niet 'het meest', maar 'zeer veel'. 11. **ἀμφιλεξάντων δέ τι**: 'toen over iets ruzie hadden gekregen'. — **τῶν τε τοῦ Μένωνος στρατιωτῶν**: uit het vervolg van deze zin waarin veel stilzwijgend begrepen wordt verondersteld blijkt dat het om twee soldaten ging één uit Meno's troepen en één uit die van Clearchus. — **πληγὰς ἐνέβαλεν**: sc. αὐτῷ (sc. τῷ τοῦ Μένωνος). **ἔλεγεν**: sc. ὅτι ἔπαθεν ὑπὸ Κλεάρχου. — **ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο**: 'waren verontwaardigd en werden boos'. 12. **οὐπω ἦκεν**: 'was nog niet aangekomen'. — **προσήλαυε**: 'hij was nog onderweg'. — **ὡς εἶδε Κλεάρχον διελαύνοντα**: na verba van waarnemen meestal een acc. cum partic., niet een acc. cum inf. — **ἀξίνῃ**: ἀξίνη - bijl.

- μὲν αὐτοῦ ἤμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα πολλοί,
 13 κραυγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτοῦ στρα-
 τευμα, καὶ εὐθύς παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα· καὶ τοὺς μὲν
 ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μῆναι τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ
 γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θοῤῃκας καὶ τοὺς
 ἰππέας οἱ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετρα-
 ράκοντα, τούτων δὲ οἱ πλεῖστοι Θοῤῃκες, ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς
 Μένωνος, ὥστ' ἐκείνους ἐκπεπλήχθαι καὶ αὐτὸν Μένωνα,
 καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὄπλα· οἱ δὲ καὶ ἔστασαν ἀποροῦντες τῷ
 14 πράγματι. ὁ δὲ Πρόξενος (ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιῶν καὶ
 τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν) εὐθύς οὖν εἰς τὸ μέσον
 ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου
 μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' ἐχαλέπαινε ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεή-
 σαντος καταλευσθῆναι πρῶως λέγει τὸ αὐτοῦ πάθος, ἐκέ-
 λευσέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι.
- 15 Ἐν τούτῳ δ' ἐπήει καὶ Κῦρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα·
 εὐθύς δ' ἔλαβε τὰ παλτά εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν τοῖς
 παροῦσι τῶν πιστῶν ἦκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει
 16 τάδε. Κλέαρχε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες

Cyrus komt tussen-
beide.

12. ἤμαρτεν: ἀμαρτάνω τινος - iemand missen (in de bet. 'niet raken').
 13. παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα: 'roept zijn mannen te wapen'. — ὥστ' ἐκείνους ἐκπεπλήχθαι: 'zodat die uit het veld geslagen waren'; consecutive bijzinnen hebben een infinitivus als het gaat om een beoogd of verwacht gevolg en modus en tempus van de onafhankelijke zin als het gevolg als feit wordt voorgesteld. — οἱ δὲ καὶ: 'maar sommigen van hen' (van de mannen van Meno). — ἀποροῦντες τῷ πράγματι: 'in verlegenheid met de situatie'. 14. αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι: 'terwijl het weinig scheelde of hij was gestenigd'; αὐτοῦ... δεήσαντος is genit. abs., ὀλίγου is als genit. quantitatis afh. van een vorm van δέω dat in de betekenis 'missen' zowel persoonlijk (hier bijv.) als onpersoonlijk gebruikt kan worden. — καταλευσθῆναι: — πρῶως λέγει: πρῶως λέγειν - vergoeilijkend spreken, bagatelliseren. — τὸ αὐτοῦ πάθος: lett. 'het lijden / leed van hem', vert. 'wat hem was overkomen'. — αὐτὸν: sc. Proxenus. 15. ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα: 'vernam wat er aan de hand was' τὰ παλτά: 'de (twee) speren' (die een Perzisch officier steeds bij zich heeft en door een schildknaap laat dragen tot hij ze – in het gevecht – zelf ter hand neemt.)

Ἕλληνες, οὐκ ἴστε ὃ τι ποιεῖτε. εἰ γὰρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὗτοι οὓς ὁρᾶτε βάρβαροι 17 πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο· καὶ παυσάμενοι ἀμφοτέροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὅπλα.

---

16. οὐκ ἴστε ὃ τι ποιεῖτε: 'jullie beseffen niet waar je mee bezig bent'. μάχην συνάψετε: μάχην συνάπτω - slaags raken, het gevecht / de strijd aangaan. — ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ: 'vandaag nog'. — κατακεκόψεσθαι: inf. v. h. (sporadisch gebruikte) futurum exactum v. κατακόπτω - neerslaan, doden. — κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων: 'want als mijn onderneming schipbreuk lijdt'. — βάρβαροι πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται: waarop Cyrus duidt is de sterke antipathie van zijn eigen Perzische troepen jegens de Griekse huurlingen; Cyrus kon zijn hoge waardering voor het Griekse contingent moeilijk verbergen en dit wekte jalousie. 17. ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο: 'hij kwam tot zichzelf / tot inkeer', 'hij bond in'. — κατὰ χώραν: niet 'ter plekke', maar 'op hun (eigen) plaats'; ze legden de wapens neer en trokken zich terug op eigen terrein.

6.

- 1 Ἐντεῦθεν προΐόντων ἐφαίνετο ἵχρια ἵππων καὶ κόπρος· εἰκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἵππων. οὗτοι προΐοντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. Ὀρόντας δέ, Πέρσης ἀνὴρ, γένει τε προσήκων βασιλεῖ καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν ἐπιβουλεύει
- 2 Κύρῳ καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλαγεῖς δέ. οὗτος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοίη ἵππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακαίοντας ἵππέας ἢ κατακαίνοι ἂν ἐνεδρεύσας ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἂν ἔλοι καὶ κωλύσειε τοῦ καίειν ἐπιόντας, καὶ ποιήσειεν ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στράτευμα βασιλεῖ διαγγεῖλαι. τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευεν αὐτὸν
- 3 λαμβάνειν μέρος παρ' ἐκάστου τῶν ἡγεμόνων. ὁ δ' Ὀρόντας νομίσας ἐτοίμους εἶναι αὐτῷ τοὺς ἵππέας γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα ὅτι ἤξει ἔχων ἵππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς αὐτοῦ ἵππεῦσιν ἐκέλευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως.

Poging tot verraad door Orontas, een volgeling van Cyrus.

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ὤψετο· ὁ

Het verraad wordt ontdekt.

1. **προΐόντων**: gen. abs. met weglating van het subject (αὐτῶν). — **ἵχρια**: - sporen. — **κόπρος**: - mest. — **εἰκάζετο**: εἰκάζω - vermoeden. **στίβος**: - spoor, pad. — **χιλὸν**: zie I, 5, 7. — **γένει τε προσήκων βασιλεῖ**: 'door afstamming verwant met de koning'. — **τὰ πολέμια**: 'militaire zaken' — **καταλλαγεῖς**: part. aor. pass. v. καταλλάττωμαι - zikh verzoenen met, vrede sluiten met. 2. **προκατακαίοντας**: 'brandschattend voor hen uittrekkend'. — **κατακαίνοι**: κατακαίνω - κατέκανον - κατακέκονα - neerhouwen, doden. — **ἐνεδρεύσας**: 'vanuit een hinderlaag', part. aor. v. ἐν-εδρεύω - in hinderlaag liggen. — **ἔλοι**: = (συλ)λάβοι. **ὠφέλιμα**: ὠφέλιμος - nuttig. 3. **ἡγεμόνων**: ἡγεμών - aanvoerder, leider, gids; hier zijn bedoeld de commandanten van de Perzische ruitertroepen. **φράσαι**: inf. aor. v. φράζω - aanwijzen, tonen, zeggen, opdragen*. **ἐκέλευεν**: 'hij verzocht' de koning. — **ὑποδέχεσθαι**: - opvangen, ontvangen. — **ἐνῆν**: een neutr. plur. onderwerp heeft meestal gezegde in singularis. — **ὑπομνήματα**: - herinneringen.

- 4 δὲ λαβὼν Κύρω δίδωσιν. ἀναγνοὺς δὲ αὐτήν ὁ Κῦρος συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν Πέρσας τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά, καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς ἐκέλευσεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνὴν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὀπλίτας.
- 5 Κλέαρχον δὲ καὶ εἰσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἀπήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρρητον ἦν. ἔφη δὲ Κῦρον ἄρχειν τοῦ λόγου ὦδε. Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὅ τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντα τουτουί. τοῦτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατήρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι ἐμοί· ἐπεὶ δὲ ταχθεῖς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοὶ ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐποίησα ὥστε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα, μετὰ ταῦτα, ἔφη, Ὀρόντα, ἔστιν ὅ τι σε ἠδίκησα; ἀπεκρίνατο ὅτι οὐ. πάλιν δὲ ὁ Κῦρος ἠρώτα· Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ

Orontas wordt veroordeeld en ter dood gebracht.

---

4. ἀναγνοὺς: part. aor. v. ἀναγιγνώσκω - lezen. — τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτά: zeven is het vaste getal raadgevers van een Perzisch vorst. — τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς: Cyrus, als cosmopoliet tot op grote hoogte gehelleniseerd, was van de loyaliteit van zijn Perzische aanhang geenszins overtuigd, precies zoals dat meer dan 2000 jaar later gold voor de sjah. 5. παρεκάλεσε σύμβουλον: 'nodigde hij uit als adviseur'. — προτιμηθῆναι μάλιστα: 'het meest in aanzien staan'. — ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν: 'toen hij (Clearchus) weer naar buiten kwam'. — τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα: 'het vonnis over Orontas'; κρίσις omvat eigenlijk de hele procesgang, ook de ondervraging. — ἀπόρρητον: - verboden. 6. πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων: 'in goddelijk en in menselijk opzicht'. ὑπήκοον: - ondergeschikt, dienaar. — προσπολεμῶν: het praefix verandert de betekenis niet. 7. οὐκοῦν: in een bevestigende zin 'dus', in een vraagzin, als een bevestigend antwoord wordt verwacht 'dan niet'.

ἀδικούμενος ἀποστάς εἰς Μυσοῦς κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν
 χώραν ὅ τι ἐδύνω; ἔφη Ὁρόντας. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος,
 ὁπότ' αὖ ἔγνωσ τὴν σαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς
 Ἀρτέμιδος βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας
 ἐμέ πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ
 8 ταῦθ' ὡμολόγει Ὁρόντας. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀδικηθεῖς
 ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι φανερός γέγονας;
 εἰπόντος δὲ τοῦ Ὁρόντα ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεῖς, ἠρώτησεν ὁ
 Κῦρος αὐτόν· Ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμέ ἀδικος γεγενῆσθαι;
 Ἥ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη Ὁρόντας. ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν
 ὁ Κῦρος· Ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ
 δὲ φίλος καὶ πιστός; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην,
 9 ὦ Κῦρε, σοὶ γ' ἂν ποτε ἔτι δόξαιμι. πρὸς ταῦτα Κῦρος εἶπε
 τοῖς παροῦσιν· Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα
 δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφνηαι γνώ-
 μην ὅ τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε. Συμβουλεύω
 ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδῶν ποιῆσθαι ὡς τάχιστα, ὡς
 μηκέτι δέη τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολῆ ἧ ἡμῖν, τὸ
 10 κατὰ τοῦτον εἶναι, τοὺς ἐθέλοντάς τούτους εὔ ποιεῖν. ταύτη
 δὲ τῆ γνώμη ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι.

Μετὰ ταῦτα, ἔφη, κελεύοντος Κύρου ἔλαβον τῆς ζώνης

7. ἀποστάς εἰς Μυσοῦς: sc. ἀπ' ἐμοῦ. — ἔφη Ὁρόντας: 'O. gaf toe / bevestigde'; het equivalent van ons 'ja' *vai* speelt in het Grieks een uiterst ondergeschikte rol. — μεταμέλειν: impers. 'berouwen', 'spijten'.

8. φανερός γέγονας: 'op heterdaad betrapt'. — ἧ γὰρ ἀνάγκη: sterke bevestiging 'wis en waarachtig' o.i.d. — ἀπεκρίνατο ὅτι: wordt gevolgd door een uitspraak in oratio recta, zodat ὅτι overbodig is en als het ware een dubbele punt vervangt. 9. ἀπόφνηαι: imp. aor. med. v. ἀποφαίνομαι - laten zien, te kennen geven. — ἐκποδῶν ποιῆσθαι: 'uit de weg ruimen'. φυλάττεσθαι: - bewaken, in de gaten houden. — σχολῆ: - vrijheid, gelegenheid — τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι: 'waar het hem betreft', d.w.z. iemand met wie we geen rekening meer hoeven te houden. — τοὺς ἐθέλοντάς τούτους: 'degenen die (van harte) bereid zijn' met u mee te werken. 10. ταύτη δὲ τῆ γνώμη: de dat. wordt bepaald door προσθέσθαι. τοὺς ἄλλους προσθέσθαι: 'de anderen hadden zich daarbij aangesloten'. ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὁρόνταν: 'grepen zij O. bij de gordel'.

τὸν Ὀρόνταν ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς· εἶτα δ' ἐξήγγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν οἷπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύ-
 11 νησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἄρταπάτου σκηνὴν εἰσήχθη, τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόνταν οὔτε τεθνηκότα οὐδεὶς εἶδε πώποτε, οὐδὲ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν· εἵκαζον δὲ ἄλλοι ἄλλως· τάφος δὲ οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη.

---

10. ἐπὶ θανάτῳ: 'om hem ter dood te brengen'. — οἱ συγγενεῖς: dat zich onder de zeven aanwezige Perzen familie bevond spreekt vanzelf, de top bestond naar huidige begrippen uit louter inteelt. 11. πώποτε¹: - ooit. ὅπως ἀπέθανεν: dat men hem op de snelste en zachtste wijze naar de andere wereld heeft geholpen is niet waarschijnlijk. — τάφος: - graf; niet te verwarren met τάφος - gracht.

7.

- 1 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμούς τρεῖς παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἔω ἤξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχούμενον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸν Θετταλὸν τοῦ εὐωνύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε. μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἦγοντες αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς.

Tocht door Babylonie.
Inspectie van de troepen.

Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλεύετό τε πῶς ἂν τὴν μάχην ποιῶτο καὶ αὐτὸς παρήνει θαρρόνων τοιάδε.

Cyrus houdt een redevoering in de krijgsraad.

- 3 Ὡ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζω ἀμείνονας καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. εὖ γὰρ ἴστε ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλάσιων. ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτε εἰς οἷον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ὑμᾶς εἰδῶς διδάξω. τὸ μὲν γὰρ πλήθος πολὺ καὶ κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τὰ ἄλλα καὶ αἰσχύνε-

Raadgevingen en beloften.

1. εἰς τὴν ἐπιούσαν ἔω: 'tegen de komende ochtend'. — μαχούμενον: = ὡς μαχούμενον. 2. αὐτόμολοι: 'overlopers'. 3. ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων: 'gebrek hebbende aan Aziaten'. — κέκτησθε: κέκτημαι - bezitten. — εὐδαιμονίζω: - gelukkig prijzen. — ἴστε: imperat. — ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων: = ἀντὶ πάντων ἃ ἔχω, attractie van het relativum. — καὶ ἄλλων πολλαπλασίων: 'al had ik van andere dingen (dan vrijheid) vele malen meer. 4. εἰδῶς διδάξω: 'wetend / met kennis van zaken zal ik u onderrichten. — πλήθος: 'de massa van het krijgsvolk'. — πολὺ: sc. ἐστίν. — κραυγῇ πολλῇ: 'met veel geschreeuw'. — ἐπίασιν: 'ze komen aanrennen', 3de pers. plur. v. ἔπειμι - op iets afkomen. — ἀνάσχησθε: ἀνέχομαι - (iets) uithouden.

σθαί μοι δοκῶ οἴους ἡμῖν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εἷ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ ὑμῶν τὸν μὲν οἶκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσειν τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι.

5 Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρών, φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρω, εἶπεν· Καὶ μὴν, ὦ Κῦρε, λέγουσί τινες ὅτι πολλὰ ὑπισχνῆ ἔνν διὰ τὸ ἐν τοιοῦτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου προσιόντος, ἂν δὲ εἷ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαί σέ φασιν· ἔννιο δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῃο τε καὶ βούλοιο δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσα ὑπισχνῆ.

Gaulites is sceptisch.

6 Ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κῦρος· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἀρχὴ πατρώα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὗ διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δὲ ἄρκτον μέχρι οὗ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων πάντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. ὥστε οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ τι δῶ ἐκάστῳ τῶν φίλων, ἂν εἷ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον ἐκάστῳ χρυσοῦν δώσω. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοῖ τε ἦσαν πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον.

8 Εἰσῆσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἱ τε στρατηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀξιοῦντες εἰδέναι τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν

4. ἡμῖν: dat. poss. — ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων: 'als jullie je als dappere mannen gedraagt'. — εἷ τῶν ἐμῶν γενομένων: 'als mijn onderneming succes heeft'. — τὸν μὲν οἶκαδε βουλόμενον ἀπιέναι: lijkt mooier dan het is, want wie vóór de slag naar huis wil zal als deserteur behandeld worden, maar na een succesvolle slag mag je gaan met rijke beloning, maar als je ook dan nog bij Cyrus blijft zul je daar geen spijt van krijgen. τοῖς οἴκοι ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν: 'ik zal maken dat hij vertrekt als iemand die benijd wordt door de mensen waar hij vandaan komt'. — τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλέσθαι: 'een leven in mijn omgeving te verkiezen'. 5. μεμνήῃο: v. μιμνήσκω - in herinnering brengen; het perf. μέμνημαι - zich herinneren, heeft conj. μέμνημαι, opt. μεμνήμη.

- κρατήσωσιν. ὁ δὲ ἐμπιμπλὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέ-
 9 πεμπε. παρεκελεύοντο δὲ αὐτῷ πάντες ὅσοιπερ διελέγοντο
 μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὀπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ τῷ
 καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὠδὲ πῶς ἤρετο τὸν Κῦρον· Οἶε γάρ
 σοι μαχεῖσθαι, ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος,
 εἴπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, ἐμὸς δὲ
 ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι.
- 10 Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν
 Ἑλλήνων ἄσπις μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ
 δισχιλίοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων
 11 δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι.
 τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες
 καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισ-
 χιλίοι ἵππεῖς, ὧν Ἀρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ
 12 βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος
 ἦσαν ἄρχοντες καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες τέτταρες,
 τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης,
 Γωβρύας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ
 ἐνενήκοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ
 13 πεντήκοντα. Ἀβροκόμας δὲ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέραις
 πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δὲ ἠγγελλον πρὸς
 Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς
 μάχης, καὶ μετὰ τὴν μάχην οἱ ὑστερον ἐλήφθησαν τῶν
 πολεμίων ταῦτ' ἠγγελλον.
- 14 Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα παρασάγγας

*De grootte van
 beide legermachten.*

*Het leger steekt een
 door Artaxerxes
 gegraven gracht
 over.*

8. ἐμπιμπλὰς... γνώμην: 'voldeed aan hun verwachting'. 9. μὴ μάχεσθαι: 'om niet zelf aan de slag deel te nemen'. — ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι: 'zal ik dat (de troon) niet zonder slag of stoot in bezit kunnen nemen'. 10. ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ: 'tijdens een gewapend appel'. — ἄρματα δρεπανηφόρα: 'sikkelwagens'. 11. ἄλλοι δὲ ἦσαν: 'voor de rest waren er'. 12. ἡγεμόνες: hier 'opperbevelhebbers', elders in de Anab. ook 'gidsen'. — τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος: ieder 300.000, zodat de totale strijdmacht des konings 1.200.000 man omvatte, wat wel overdreven zal zijn. 13. αὐτομολήσαντες: αὐτομολέω - overlopen. — ὑστερον: =μετὰ τὴν μάχην

- τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλλη-
 νικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ὤρετο γὰρ ταύτη τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖ-
 σθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος
- 15 ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος
 ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηθίας τείχους. [ἔνθα
 αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι· εἰσὶ δὲ
 τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ
 πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγὰ· εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν
 Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἐκάστη παρασάγγην, γέφυραι,
 δ' ἐπίεισι.] ἦν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην ἀρόδος στενὴ
 μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι ποδῶν τὸ
- 16 εὖρος· ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς ποιεῖ μέγας ἀντὶ
 ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσελαύνοντα. ταύτην
 δὴ τὴν ἀρόδον Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ παρῆλθε καὶ
- 17 ἐγένοντο εἴσω τῆς τάφρου. ταύτη μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ
 ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦσαν καὶ
- 18 ἵππων καὶ ἀνδρώπων ἵχνη πολλά. ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν
 καλέσας τὸν Ἀμπρακιώτην μάντιν ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς
 τρισχιλίους, ὅτι τῇ ἐνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρᾳ πρότερον
 θυόμενος εἶπεν αὐτῷ ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα
 ἡμερῶν, Κῦρος δ' εἶπεν· Οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν
 ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐὰν δ' ἀληθεύσης,
 ὑπισχνουμαι σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε
 ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι.
- 19 Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου
 στρατεύμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἀπεγνώκенаί τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος
- 20 ἐπορεύετο ἡμελημένως μᾶλλον. τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε τοῦ

15. ἄνω: 'landinwaarts' (vanaf de Eufraat). — ἔνθα αἱ διώρυχες: sc. εἰσίν. — πλοῖα... σιταγωγὰ: 'korenschepen'. 18. οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται: 'hij zal überhaupt geen slag meer leveren'. 19. ἀπεγνώκенаί: ἀπογιγνώσκω c. genit. - afzien van, opgeven.

ἄρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο καὶ τῶν ὄπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἀμαξῶν ἤγοντο καὶ ὑποζυγίων.

---

20. ἀνατεταραγμένον: 'in wanorde'.

8.

- 1 Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταδμὸς ἔνθα ἔμελλε καταλύειν, ἠνίκα Πατηγύας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον χρηστός, προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθύς πᾶσιν οἷς ἐνετύγχανεν ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῶ προσέρεχεται ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος. ἔνθα δὴ πολὺς τάραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι. Κῦρός τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνεδύετο καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίξεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον.
- 2 Ἐνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῶ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ [καὶ τὸ στράτευμα] τὸ εὐώνυμον κέρας ἔσχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ ἵππεις μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ὑπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν,
- 3 Κῦρος δὲ καὶ ἵππεις τούτου ὅσον ἐξακόσιοι <κατὰ τὸ μέσον>, ὠπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηριδίοις καὶ κράνεσι πάντες πλήν Κύρου· Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν

De vijand is gesignaleerd.

Het leger wordt in slagorde opgesteld.

1. ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν: 'rond de tijd dat de markt vol is', globaal de tijd van 10:00-12:00 uur. — καταλύειν: - halt houden, zijn intrek nemen, overnachten; in het NT wordt κατάλυμα gebruikt in de betekenis 'herberg', 'nachtverblijf'. — ἠνίκα: - toen (conjunctie). — ἀνὰ κράτος: 'uit alle macht'. — ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος: '(zo)als iemand die tot de strijd was toegerust'. 2. τάραχος: - verwarring. — ἀτάκτοις σφίσιν: 'hen terwijl ze nog niet waren opgesteld'. — ἐπιπεσεῖσθαι: inf. fut., subj. βασιλεύς. 3. τὰ παλτὰ: 'zijn speren'; twee stuks die tijdens de mars door een dienaar werden gedragen. 4. ἐχόμενος: zoals vaak 'aangrenzend', 'ernaast'.

κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο [λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ
7 διακινδυνεύειν]. οἱ δ' ἵπποι πάντες [οἱ μετὰ Κύρου] εἶχον
καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας
οἱ ἵππεῖς Ἑλληνικάς.

8 Καὶ ἦδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν
οἱ πολέμιοι· ἠνίκα δὲ δεῖλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κοινοροτὸς
ὥσπερ νεφέλη λευκὴ, χρόνῳ δὲ συχνῶ ὕστερον ὥσπερ
μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολὺ. ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγί-
γνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκὸς τις ἤστραπτε καὶ λόγχαι καὶ
9 αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίγνοντο. καὶ ἦσαν ἵππεῖς μὲν
λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμιῶν· Τισσαφέρ-
νης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ γερόφοροι, ἐχόμε-
νοι δὲ ὀπλίται σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι δ'
οὔτοι ἐλέγοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἵππεῖς, ἄλλοι τοξόται.
πάντες δ' οὔτοι κατὰ ἔθνη, ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων
10 ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπορεύετο. πρὸ δὲ αὐτῶν ἄρματα διαλεί-
ποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δὴ δρεπανηφόρα καλού-
μενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον
ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφοροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς
διακόπτειν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. ἡ δὲ γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς
11 τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλῶντα καὶ διακόψοντα. ὃ μέντοι
Κῦρος εἶπεν ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἑλλησι τὴν
κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐψεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ
κραυγῇ ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ

*De Perzische
legermacht nadert.*

8. *κοινοροτὸς*: - stofwolk. — *ἐπὶ πολὺ*: 'in de verte'. 9. *γερόφοροι*: 'met een (licht) tenen schild gewapenden'. — *σὺν ποδήρεσι ξυλίναις ἀσπίσιν*: 'met tot de voet reikende houten schilden'. — *πάντες δ' οὔτοι κατὰ ἔθνη*: sc. ἦσαν. — *ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος*: wrsch. wordt bedoeld dat elk volk een afzonderlijk carré vormde. — *πλαισίῳ*: *πλαίσιον* - carré. 10. *δρεπανηφόρα*: zeis-dragend. — *εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα*: 'naar opzij uitstekend'. — *εἰς γῆν βλέποντα*: 'naar de grond gericht'. — *ἡ δὲ γνώμη*: 'de bedoeling'. 11. *ὡς ἀνυστὸν*: 'voor zover dat doenlijk was'. — *ἐν ἴσῳ*: 'gelijkmatig'.

βραδέως προσήσαν.

12 Καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἐρμηνεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλέαρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη· κἂν τοῦτ', ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποίη-
13 ται. ὁρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ μέσον στίφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ Ἑλληνικοῦ εὐωνύμου βασιλέα (τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεὺς ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν) ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ κυκλωθεῖη ἐκατέρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτῷ μέλει ὅπως καλῶς ἔχοι.

Cyrus geeft de laatste instructies.

14 Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁμαλῶς προήει, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συνετάπτετο ἐκ τῶν ἔτι προσιόντων. καὶ ὁ Κῦρος παρελαύνων οὐ πάνυ πρὸς αὐτῷ στρατεύματι κατεθεᾶτο ἐκατέρωσε
15 ἀποβλέπων εἰς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, πελάσας ὡς συναντήσαι ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ
16 σφάγια καλὰ. ταῦτα δὲ λέγων θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θόρυβος εἶη. ὁ δὲ [Κλέαρχος] εἶπεν ὅτι σύνδημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὃς ἐθαύμασε τίς παραγγέλλει καὶ ἤρετο ὅ τι εἶη τὸ σύνδημα.
17 ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας, Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω.

Ontmoeting van Cyrus en Xenophon.

Ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν ἀπήλαυνε. καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια διειχέτην τῷ φάλαγγε ἀπ'

De Grieken behalen een overwinning op de rechtervleugel.

13. *στίφος*: - schare. 14. *συνετάπτετο*: 'werd opgesteld'. 15. *ἐπιστήσας*: 'halt houdend'. 16. *τίς παραγγέλλει*: op die vraag geeft Xenophon geen antwoord; men mag aannemen dat het een initiatief van Clearchus was.. 17. *ἀλλὰ δέχομαί*: 'ik vat het op als een gunstig (voor)teken', of misschien gewoon 'accoord'. — *εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν*: 'zijn eigen positie in de opstelling'.

- ἀλλήλων ἠνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο
 18 ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις. ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ
 τι τῆς φάλαγγος, τὸ ὑπολειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν·
 καὶ ἅμα ἐφθέγγαντο πάντες οἶον τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι,
 καὶ πάντες δὲ ἔδειον. λέγουσι δὲ τινες ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι
 πρὸς τὰ δόρατα ἐδοῦπησαν φόβον ποιῶντες τοῖς ἵπποις.
 πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι ἐκκλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ
 φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ
 Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν
 20 τάξει ἐπεσθαι. τὰ δ' ἄρματα ἐφέροντο τὰ μὲν δι' αὐτῶν
 τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἠνιόχων.
 οἱ δ' ἐπεὶ προΐδοιεν, δίσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατελή-
 φθη ὡσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγείς· καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ
 τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν
 ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδὲν, πλήν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ
 τοξευθῆναι τις ἐλέγετο.
- 21 Κύρος δ' ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ καθ' αὐτοὺς
 καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ προσκυνούμενος ἤδη ὡς
 βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἁμφ' αὐτόν, οὐδ' ὡς ἐξήχθη διώκειν,
 ἀλλὰ συνησπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίῳ
 ἵππέων τάξιν ἐπεμελεῖτο ὅ τι ποιήσει βασιλεὺς. καὶ γὰρ
 ἤδει αὐτόν ὅτι μέσον ἔχει τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος.
- 22 καὶ πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ
 αὐτῶν ἠγοῦνται, νομίζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ
 εἶναι, ἣν ἢ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἐκατέρωθεν, καὶ εἴ τι παραργεῖ-
 23 λαι χρῆζοιεν, ἠμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα.
 καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς

*Cyrus doet een
aanval op het
centrum van het
Perzische leger.*

18. ἐξεκύμαινέ: 'uitgolfde'. — λέγουσι δὲ τινες ὡς: wonderlijke opmerking van een ooggetuige. 20. ἄρματα: bedoeld worden de ἄρματα δρεπανηφόρα van § 10 bedoeld. — ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγείς: 'iemand die in een paardenrace in verwarring is gebracht'. 21. οὐδ' ὡς ἐξήχθη: 'hij liet zich niettemin niet verleiden'. — συνησπειραμένην: 'ineen gewikkeld', συνησπειραμένη τάξις 'gesloten formatie'; συσπειρώω - ineenwickelen.

ὅμως ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν.

24 Ἔνθα δὴ Κύρος δείσας μὴ ὀπίσθεν γενόμενος κατακόφη τὸ Ἑλληνικὸν ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγμένους καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

25 Ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι εἰς τὸ διώκειν ὀρμήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι. σὺν τούτοις δὲ ὦν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκεῖνον στίφος· καὶ εὐδὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν Τὸν ἄνδρα ὀρῶ ἴετο ἐπ' αὐτὸν καὶ παίει κατὰ τὸ στέρον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός, καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι.

27 Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῶ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κύρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου, ὅποσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέδνησκον Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν· Κύρος δὲ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ ὀκτῶ οἱ ἄριστοι τῶν
28 περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος

Cyrus wordt ge-dood.

23. ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος: met andere woorden: Cyrus' leger stond opgesteld met de rechtervleugel tegenover de linker vleugel van het Perzische leger, maar Cyrus' linkervleugel reikte nog niet tot het midden van het leger van Artaxerxes, die zich in het midden bevond en die dus, net als zijn rechtervleugel geen vijandige troepen voor zich zag. 24. ἐλαύνει ἀντίος: ἀντίος ἔρχεσθαι / ἐλαύνειν - tegemoet gaan / rijden. — Ἀρταγέρσην: ≠ Ἀρταξέρσην. 25. σχεδὸν: 'min of meer', 'zo'n beetje'. 27. παίοντα δ' αὐτὸν: sc. τὸν Κύρον. — ἐνταῦθα μαχόμενοι: 'daar ontstond een gevecht'; het hoofdwerkwoord dat men verwacht ontbreekt; in de opwindende van het moment verzuimt de schrijver zijn zin op de functioneel juiste wijze af te maken, zoals in het gesproken verhaal eerder regel dan uitzondering is. — ὑπὲρ ἑκατέρου: 'ter bescherming van ieder van beiden'. — ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ: omdat ze met hun eigen lichaam de voor Cyrus bedoelde slagen en stoten wilden opvangen.

αὐτῷ τῶν σκηπτούχων θεράπων λέγεται, ἐπειδὴ πεπτω-
 κότα εἶδε Κύρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν
 29 αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαί τινα ἐπισφάξαι
 αὐτὸν Κύρω, οἱ δ' ἑαυτὸν ἐπισφάξασθαι σπασάμενον τὸν
 ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρεπτὸν δ' ἐφόρει καὶ
 ψέλια καὶ τᾶλλα ὥσπερ οἱ ἄριστοι Περσῶν· ἐτετίμητο γὰρ
 ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοίαν τε καὶ πιστότητα.

---

28. περιπεσεῖν αὐτῷ: 'zich op hem heeft gestort'. 29. αὐτὸν Κύρω:
 'terwijl hij (Artapates) op Cyrus lag'. — χρυσοῦν: sc. ἀκινάκην.
 στρεπτὸν... ψέλια: 'halsketen... armbanden'.

9.

- 1 Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περσῶν τῶν *De jeugd van Cyrus.*
μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων βασιλικιώτατός τε καὶ
ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται τῶν
2 Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἔτι
παῖς ὢν, ὅτ' ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ σὺν τοῖς
3 ἄλλοις παισὶ, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο. πάντες
γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως
δύραις παιδεύονται· ἔνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμά-
4 θοι ἂν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτ' ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἔστι.
θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως καὶ
ἀκούουσι, καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥστε εὐθύς παῖδες
5 ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. ἔνθα Κῦρος
αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν ἐδόκει εἶναι,
τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεστέρων μᾶλλον
πείθεσθαι, ἔπειτα δὲ φιλιππότατος καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα
χρηῖσθαι· ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων,
τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαδέστατον εἶναι καὶ
6 μελετηρότατον. ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοδηρότα-
τος ἦν καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. καὶ
ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν
κατεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν, ὢν καὶ
τὰς ὠτειλὰς εἶχεν, τέλος δὲ κατέκανε· καὶ τὸν πρῶτον
μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν ἐποίησεν.
- 7 Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατραπῆς Λυδίας *Cyrus als satraap.*

1. **δοκούντων**: 'die naar het schijnt', 'van wie men zegt', 'die de naam hebben'. — **ἐν πείρᾳ τινος γενέσθαι**: 'iemand goed gekend hebben'.

4. **θεῶνται**: 'kunnen met eigen ogen zien'. 5. **αἰδημονέστατος**: *αἰδήμων* - bescheiden. — **ὑποδεστέρων**: *ὑποδής* - minder in rang / stand.

καί: 'het meest bereid zich te oefenen'. 6. **φιλοδηρότατος**: dat hij dol was op dieren is onwaarschijnlijk, hij hield van de jacht. **ἐπιφερομένην**: 'toen die op hem afkwam'. — **συμπεσὼν**: 'bij het treffen'. **πολλοῖς**: 'in veler ogen'.

- τε καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη οἷς καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀδροῖζεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὐτόν, ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο, εἴ τῳ σπείσαιοτο καὶ εἴ τῳ συνδοῖτο καὶ εἴ τῳ ὑπόσχοιτό τι, μηδὲν ψεύδεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπείσαμένου Κύρου ἐπίστευε μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν. τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι Κύρον εἶλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους πλὴν Μιλησίων· οὗτοι δὲ ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς φεύγοντας προσέθαι ἐφοβοῦντο αὐτόν καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπεδείκνυτο καὶ ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἂν ποτε προοῖτο, ἐπεὶ ἄπαξ φίλος αὐτοῖς ἐγένετο, οὐδ' εἰ ἔτι μὲν μείους γένοιοντο, ἔτι δὲ κάκιον πράξειαν.
- 11 Φανερόδ δ' ἦν καὶ εἴ τις τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δὲ τινεσ αὐτοῦ ἐξέφερον ὡς εὐχοῖτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν ἔστε νικῶν καὶ τοὺς εὖ καὶ κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος. καὶ γὰρ οὖν πλείστοι δὴ αὐτῷ ἐνὶ γε ἀνδρῶ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα προσέθαι. οὐ μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἂν τις εἴποι, ὡς τοὺς κακούργους καὶ ἀδίκους εἶα

Rechtvaardigheid
en betrouwbaarheid
van Cyrus.

7. ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο: 'wat hij het belangrijkste vond'. — σπείσαιτο: σπένδομαι - een (met plengoffer bekrachtigde) overeenkomst aangaan. — μηδὲν ψεύδεσθαι: en dat terwijl in Griekse ogen de oosterling en bedrog twee woorden zijn voor één begrip. 9. προσέθαι: sc. αὐτοῖς 'uitleveren' (om ter dood te worden gebracht); van προίεμαι. ἐφοβοῦντο αὐτόν: zij duchtten niet zozeer zijn persoon alswel het gevolg van zijn houding voor de machts- en eigendomsverhoudingen in de stad. 10. ἐπεδείκνυτο καὶ ἔλεγεν: wij zouden deze twee (bewijzen en beweren) omdraaien. — προοῖτο: = προσεῖτο; in samenstellingen hebben de aoristusvormen van het medium van ἴημι soms οἱ i.p.v. εἰ. — μείους: = μικροτέρους 'zwakker', 'minder invloedrijk'. — ἔτι δὲ κάκιον πράξειαν: 'het hun nog slechter ging'; Cyrus veranderde m.a.w. niet uit opportunistische overwegingen zijn houding. 11. νικᾶν: 'overtreffen'. 12. ἀλεξόμενος: lett. 'zich verwerend', vert. 'het vergeldend'. — αὐτῷ ἐνὶ γε ἀνδρῶ τῶν ἐφ' ἡμῶν: 'hij was de enige man in onze tijd voor wie... '.

καταγελαῖν, ἀλλὰ ἀφειδέστατα πάντων ἐτιμωρεῖτο·
πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς στειβομένας ὁδοὺς καὶ
ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν στερομένους ἀνθρώπους·
ὥστ' ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο καὶ Ἑλληνι καὶ βαρβάρῳ
μηδὲν ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύεσθαι ὅπῃ τις ἤθελεν, ἔχοντι ὅ
τι προχωροίη.

- 14 Τούς γε μέντοι ἀγαθούς εἰς πόλεμον ὠμολόγητο διαφε-
ρόντως τιμᾶν. καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς
Πισίδαας καὶ Μυσούς· στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς
ταύτας τὰς χώρας, οὓς ἑώρα ἐδέλοντας κινδυνεύειν, τού-
τους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα
15 δὲ καὶ ἄλλοις δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν
ἀγαθούς εὐδαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων
ἀξιούσθαι εἶναι. τοιγαροῦν πολλή ἦν ἀφθονία αὐτῷ τῶν
16 ἐδελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἶοιτο Κύρον αἰσθήσεσθαι.
εἷς γε μὴν δικαιοσύνην εἶ τις φανερός γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι
βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρους
17 ποιεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. καὶ γὰρ οὖν
ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ στρατεύματι
ἀληθινῷ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, οἱ
χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἔπλευσαν, ἔγνωσαν κερδαλε-
ώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν ἢ τὸ κατὰ μῆνα
18 κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἶ τίς γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς
ὑπηρετήσσειεν, οὐδεὶς πώποτε ἀχάριστον εἶασε τὴν προθυ-
μίαν. τοιγαροῦν δὴ κράτιστοι ὑπηρεταὶ παντὸς ἔργου Κύρῳ

*Verdiensten door
Cyrus royaal
beloofd.*

13. ἀφειδέστατα πάντων: meedogelozer dan wie ook'. — παρὰ τὰς στειβομένας ὁδοὺς: 'langs de openbare weg'. — ἔχοντι ὅ τι προχωροίη: 'met wat je (onderweg) nodig had'. 15. ἀφθονία: - overvloed. — τῶν ἐδελόντων: gen. part. bij ἀφθονία. 16. φανερός γένοιτο: = φάνοιτο. 17. αὐτῷ: dat. auct. — διεχειρίζετο: pass. v. διαχειρίζω - behandelen. στρατεύματι ἀληθινῷ ἐχρήσατο: 'hij beschikte over een leger dat die naam werkelijk verdient'. — πειθαρχεῖν: - gehoorzamen. 18. προστάξαντι: προστάπτω - een opdracht geven. — ἀχάριστον: 'zonder dank', d.w.z. 'zonder beloning'.

- 19 ἐλέγχθησαν γενέσθαι. εἰ δέ τινα ὀρώη δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου καὶ κατασκευάζοντά τε ἥς ἄρχοι χώρας καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πώποτε ἀφείλετο, ἀλλ' ἀεὶ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἠδέως ἐπόνουν καὶ θαρσάλέως ἐκτῶντο καὶ ὃ ἐπέπατο αὖ τις ἤκιστα Κῦρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερωῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς τῶν ἀποκρυπτομένων χρήμασι.
- 20 Φίλους γε μὴν, ὅσους ποιήσαιο καὶ εὔνους γνοίη ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργοὺς εἶναι ὃ τι τυγχάνει βουλούμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γένεσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο οὐπὲρ αὐτὸς ἔνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχει, καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κράτιστος εἶναι τούτου ὅτου
- 22 αἰσθάνοιτο ἕκαστον ἐπιθυμοῦντα. δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν οἶμαι εἶς γε ἀνήρ ἐλάμβανε διὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις διεδίδου, πρὸς τοὺς τρόπους ἐκάστου σκοπῶν καὶ ὅτου μάλιστα ὀρώη ἕκαστον δεόμενον.
- 23 Καὶ ὅσα τῷ σώματι αὐτοῦ πέμποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς εἰς καλλωπισμόν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους μέγιστον
- 24 κόσμον ἀνδρὶ νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπειδὴ γε καὶ δυνατότερος ἦν· τὸ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῷ προθυμεῖσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα ἔμοιγε μᾶλλον δοκεῖ

Vrijgevigheid van
Cyrus.

19. δεινὸν ὄντα οἰκονόμον: 'een bekwaam bestuurder'. — ἐκ τοῦ δικαίου: = δικαίως. — κατασκευάζοντά: 'organiserend', 'besturend'. — ἀφείλετο: ἀφαιρέσομαι τινά τι - iemand iets afpakken. — θαρσάλέως: - onverschrokken, met een gerust hart*. — ἐπέπατο: 'hij bezat'; pl. q. perf. v. πάσμαι - verwerven; πέπαμαι - bezitten. — ἔκρυπτεν: κρύπτω τινά τι - iets voor iemand verborgen houden. — χρῆσθαι: sc. ἀφελόμενος. 21. θεραπεύειν: - van dienst zijn, goed behandelen. 22. εἶς γε ἀνήρ: = πάντων ἀνδρώπων. 24. τὰ μεγάλα: = μεγάλας.

- 25 ἀγαστὰ εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεεῖς
 πολλάκις ὁπότε πάνυ ἠδὺν λάβοι, λέγων ὅτι οὐπω δὴ
 πολλοῦ χρόνου τούτου ἠδῖον οἴνω ἐπιτύχοι· τοῦτον οὖν σοὶ
 ἔπεμψε καὶ δεῖται σου τήμερον τοῦτον ἐκπιεῖν σὺν οἷς
- 26 μάλιστα φιλεῖς. πολλάκις δὲ χῆνας ἡμιβρώτους ἔπεμπε καὶ
 ἄρτων ἡμίσεια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν
 φέροντα· Τούτοις ἦσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων
- 27 γεύσασθαι. ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δὲ
 δύναιτο παρασκευάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπερέτας
 καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους
 τοῖς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τοῦτον
 τὸν χιλόν, ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν.
- 28 Εἰ δὲ δὴ ποτε πορεύοιτο καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὄψεσθαι, *Cyrus' populariteit.*
 προσκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοῖη οὐς
 τιμᾶ. ὥστε ἐγὼ μὲν γε, ἐξ ὧν ἀκούω, οὐδένα κρίνω ὑπὸ
- 29 πλειόνων πεφιλησθαι οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων.
 τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε. παρὰ μὲν Κύρου δούλου
 ὄντος οὐδεὶς ἀπήει πρὸς βασιλέα, πλὴν Ὀρόντας ἐπεχει-
 ρησε· καὶ οὗτος δὴ ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι ταχὺ αὐτὸν ἠῆρε
 Κύρω φιλαίτερον ἢ ἑαυτῷ· παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς
 Κῦρον ἀπῆλθον, ἐπειδὴ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ
 οὔτοι μέντοι οἱ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπώμενοι, νομίζοντες
 παρὰ Κύρω ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ
- 30 παρὰ βασιλεῖ. μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ
 βίου αὐτῷ γενόμενον ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ κρίνειν

25. βίκους οἴνου ἡμιδεεῖς: 'halfvolle kruiken wijn'. 27. χιλὸς: - gras.
 28. ἐσπουδαιολογεῖτο: 'onderhield zich druk met hen', 'maakte met iedereen een praatje'. — πεφιλησθαι: 'populariteit genieten'. 29. Κύρου δούλου ὄντος: in het Perzische rijk was maar één persoon een vrij man: de koning; alle anderen, dus ook zijn broeder Cyrus, waren zijn δούλοι.
 οὗτος: sc. Orontas. — ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι: de dienaar die door Orontas naar de koning werd gestuurd. — φιλαίτερον: in het Attisch geldt als meer regulier φίλτερος. — πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο: subj. Cyrus en de koning. — ὑπ' αὐτοῦ: = ὑπὸ βασιλέως. 30. τεκμήριον... ὅτι: 'hij leverde de (op het eind van zijn leven) het bewijs dat'.

- 31 ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὐνοὺς καὶ βεβαίους. ἀποδνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ Κύρου πλὴν Ἀριαίου· οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἵππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ἦσθετο Κῦρον πεπτωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν οὗ ἠγεῖτο.

---

31. **βεβαίους**: 'betrouwbaar'. — **ἀποδνήσκοντος**: het Attisch gebruikt de actieve vormen van (ἀπο)δνήσκω i.p.v. de passieve vormen van (κατα)κτείνω.

- 1 Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμενεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ [καὶ οἱ σὺν αὐτῶ] διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἔνθεν ὠρμῶντο· τέτταρες δ' ἐλέγοντο παρα-
 2 σάγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ. βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῶ τά τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι καὶ τὴν Φωκαΐδα τὴν Κύρου παλλακίδα τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει.
- 3 Ἡ δὲ Μιλησία ἡ νεωτέρα ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες καὶ ἀντιταχθέντες πολλοὺς μὲν τῶν ἀρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν καὶ τᾶλλα, ὅποσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο, πάντα ἔσωσαν.
- 4 Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' αὐτοὺς ὡς πάντας νικῶντες, οἱ δ' ἀρπάζοντες ὡς ἤδη πάντες
 5 νικῶντες. ἐπεὶ δ' ἤσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶεν τὸ καθ' αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχονται διώκοντες, ἔνθα δὴ

*Het Griekse kamp
wordt geplunderd.*

Tactische bewegingen.

1. ἴστανται: 'hielden stand'. 3. ἔφυγόν: d.w.z. ze bleven op hun post en stelden zich te weer. — ἐντὸς αὐτῶν: 'binnen bereik'. 4. διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια: een simpele mededeling die echter binnen de context verdoemd lijkt, want even eerder waren de mannen uit de onmiddellijke van de koning de Griekse wagentrein aan het plunderen, nu raken koning en Grieken 30 stadia van elkaar — ὡς τριάκοντα στάδια: ruim 5 km. — οἱ μὲν... οἱ δέ: de Grieken, resp. de Perzen.

βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται, ὁ
 δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο Πρόξενον καλέσας (πληθισαίτατος
 γὰρ ἦν), εἰ πέμποιέν τινας ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατό-
 6 πεδον ἀρήξοντες. ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς δῆλος ἦν προσιών
 πάλιν, ὡς ἐδόκει, ὅπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἑλληνας στραφέντες
 παρεσκευάζοντο ὡς ταύτη προσιόντος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ
 βασιλεὺς ταύτη μὲν οὐκ ἤγεν, ἣ δὲ παρήλθεν ἔξω τοῦ
 εὐώνυμου κέρατος ταύτη καὶ ἀπήγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς
 ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἑλληνας αὐτομολήσαντας καὶ
 7 Τισσαφέρην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ γὰρ Τισσαφέρης ἐν τῇ
 πρώτη συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποτα-
 μὸν κατὰ τοὺς Ἑλληνας πελταστάς· διελαύνων δὲ κατέ-
 κανε μὲν οὐδένα, διαστάντες δ' οἱ Ἑλληνες ἔπαιον καὶ
 ἠκόντιζον αὐτούς. Ἐπισθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν
 πελταστῶν καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι.
 8 Ὁ δ' οὖν Τισσαφέρης ὡς μεῖον ἔχων ἀπηλλάγη, πάλιν
 μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ
 τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δὴ
 9 πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ
 εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδρισαν οἱ Ἑλληνες μὴ

*De vijand wordt
 weer op de vlucht
 gedreven.*

5. *συντάττεται*: 'stelde zijn troepen op in slagorde'. — *ἐβουλεύετο*
Πρόξενον: 'hij raadpleegde Proxenus'. — *τινας ἢ πάντες*: 'een paar man,
 of allemaal'. 6. *ὅπισθεν*: 'van achteren'; het Griekse leger vormde de
 rechtervleugel van Cyrus strijdmacht. Tegenover hen stond de linkervleu-
 gel van het Perzische leger. Dat gedeelte van het Perzische leger sloeg op
 de vlucht, zodat de Grieken gewoon konden doorlopen, maar ook de
 rechtervleugel van het Perzische leger kon zonder enige weerstand te
 ondervinden doorlopen. — *ὡς ταύτη προσιόντος καὶ δεξόμενοι*: ὡς wordt
 in tweevoudige functie gebruikt: causaal bij de genit. abs. *προσιόντος* en
 finaal bij het partic. fut. *δεξόμενοι*; vandaar het schijnbaar overbodige *καὶ*,
 dat echter staat voor *καὶ ὡς*. — *ἤγεν*: sc. τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα. — *ἔξω*
τοῦ εὐώνυμου κέρατος: van Cyrus' leger. 7. *ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ*: 'bij
 het eerste treffen'. — *κατὰ τοὺς Ἑλληνας πελταστάς*: 'tussen de
 Griekse peltasten door'. — *κατέκανε*: aor. v. *κατακαίνω* = *ἀποκτείνω*.
φρόνιμος γενέσθαι: 'had een juist inzicht getoond'. 8. *μεῖον ἔχων*: =
ἥττηθείς.

προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρασ καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρασ καὶ ποιήσασθαι ὅπισθεν τὸν ποταμὸν.

- 10 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα ὥσπερ τὸ πρῶτον μαχόμενος συνήει. ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὖθις
- 11 παιανίσαντες ἐπῆσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δ' αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλὰ ἐκ πλέονος ἢ τὸ
- 12 πρόσθεν ἔφευγον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός· ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες· ὑπὲρ γὰρ τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἵππέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γινώσκειν. καὶ τὸ βασιλείον σημεῖον ὄρᾱν ἔφασαν αἰετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτῃ †ἐπὶ ξύλου† <σκόλοπος> ἀνατεταμένον.
- 13 Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἵππεῖς· οὐ μὴν ἔτι ἀθροοὶ ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐπιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἵππέων· τέλος δὲ καὶ
- 14 πάντες ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον καὶ κε-
- 15 λεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου τί ἐστὶν ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. σχεδὸν δ' ὅτε ταῦτα ἦν καὶ ἥλιος ἐδύετο.

9. ἐδόκει: impers. — ἀναπτύσσειν... ποιήσασθαι: verzwegen logisch subject: de Grieken. — ἀναπτύσσειν: lett. openvrouwen; 'in een offensieve opstelling brengen'. 10. εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα: 'dezelfde opstelling (als de Grieken)'; dus in plaats van langs de Grieken te vertrekken in de richting waarvandaan hij gekomen was, naar de positie waar hij zich bij het begin van de slag bevond, stelde hij zijn troepen op oostelijk van de Griekse linkervleugel. 12. ἀνεστράφησαν: 'toevlucht hadden gezocht'. τὸ ποιούμενον μὴ γινώσκειν: de Grieken konden niet zien wat er aan de hand was.

- 16 Ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ θέμενοι τὰ ὄπλα *Na de slag.*
ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος
φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρήει· οὐ γὰρ
ἤδυσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἶκαζον ἢ διώκοντα οἴχε-
17 σθαι ἢ καταληψόμενον τι προεληλακέναι· καὶ αὐτοὶ ἐβου-
λεύοντο εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιντο
ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ
18 ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δορηστὸν ἐπὶ τὰς σκηνάς. ταύτης μὲν
τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. καταλαμβάνουσι δὲ
τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρηπασμένα καὶ εἴ-
τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἀμάξας μεστὸς ἀλεύρων καὶ
οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἵνα εἴ ποτε σφόδρα τὸ
στράτευμα λάβοι ἔνδεια, διαδοίῃ τοῖς Ἕλλησιν (ἦσαν δ'
αὗται τετρακόσiai, ὡς ἐλέγοντο, ἅμαξαι), καὶ ταύτας τότε
19 οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν. ὥστε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι
τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ δὴ κατα-
λῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην
μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

---

16. οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο: dat Cyrus in geen velden of wegen te bekennen was en dat de voorraden zijn verdwenen, moet de aanvankelijk in een overwinningsoes gedompelde Grieken een koude douche bezorgd hebben. 17. προεληλακέναι: inf. perf. v. ἐλαύνω. — ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον: daarvoor moest nog wel enige uren gemarcheerd worden. δορηστὸν: 'het avondeten'. 18. ἀμάξας: daarbij te denken διηρηπασμένας. — ἀλεύρων: 'tarwemeel' (meestal plur.).
